

Företagsekonomiska institutionen
Ekonomihögskolan

FEK 591
Juni 2005

Övervakningspanelens legitimitet

– En effektivitetsstudie av Övervakningspanelens verksamhet?

Författare:
Anna Andersson
Marcus Svalner

Handledare:
Fredrik Ericsson
Michael Thorstensson
Examinator

SAMMANFATTNING

Titel:	Övervakningspanelns legitimitet – En effektivitetsstudie av Panelens verksamhet
Seminariedatum:	2005-06-17
Kurs:	Magisterseminarium FEK 591, 10 poäng
Författare:	Anna Andersson och Marcus Svalner
Handledare:	Fredrick Ericsson och Michael Thorstensson
Nyckelord:	Uttalande, Övervakningspanelen, Årsredovisningar, Effektivitet och Legitimitet.
Syfte:	Syftet med uppsatsen är att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet.
Metod:	För att kunna förklara om Övervakningspanelen besitter legitimitet behövdes ett induktivt angreppssätt och en kvalitativ metod användas. Detta då djupare information måste insamlas gällande effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet. Detta skedde genom att studera de kritiserade bolagens årsredovisningar och de tillhörande uttalanden från panelen. Utifrån uppsatsens syfte har vi bedrivit en totalundersökning av de kritiserade bolagen då dessa genom sitt förfaringssätt, tar till sig kritiken eller negligerar den, belyser effektiviteten i Övervakningspanelen verksamhet.
Teoretiska perspektiv:	Vi har studerat litteratur som berör legitimitet och effektivitet.
Slutsatser:	I denna uppsats har vi funnit att Övervakningspanelen besitter en tämligen hög legitimitet. Huvudargumentet för detta är att utförd analys har visat att effektiviteten i Panelens verksamhet är hög då åtta bolag har tagit till sig kritiken utfärdad av Övervakningspanelen fullt ut samt att de tre andra bolagen beaktat uttalandet, om än bristfälligt, i dess nästkommande årsredovisning efter ett uttalande. Vi anser på dessa grunder att ett offentligt uttalande är tillräckligt som sanktion för att uppnå en enhetlig redovisning bland bolagen.

ABSTRACT

- Titel:** The Panel for monitoring financial reporting legitimacy – A study of effectiveness regarding the Panel's work
- Seminar Date:** 2005-06-17
- Course:** FEK 591, Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ects) Accounting
- Authors:** Anna Andersson, Marcus Svalner
- Advisor:** Fredrik Eriksson and Michael Thortensson
- Five key words:** The Panel for monitoring of financial reports, Effectiveness, Annual report, Legitimacy, Criticism.
- Purpose:** The purpose of this thesis is to explain the Panel's legitimacy by study the effectiveness regarding the Panel.
- Methodology:** In this thesis we needed to work with an inductive procedure along with a qualitative method to be able to get a dept in the material. To get a dept in the material we studied the annual reports of the criticised companies and the statements belonging to them. Regarding the purpose of this thesis we have done an investigation of all the criticised companies.
- Theoretical perspectives:** We have studied literature that discusses legitimacy and effectiveness.
- Conclusions:** In this thesis we have come to the knowledge that the Panel have a fairly high legitimacy. This is based on the fact that the effectiveness regarding the Panel's work is high, eight of the criticised companies have corrected their next annual report after the statement belonging to them and three companies have in the their annual reports been paying attention to the statements. We are thereby of the opinion that a public statement is enough to achieve a uniform accounting among companies.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 PROBLEMDISKUSSION	9
1.3 SYFTE	15
1.4 AVGRÄNSNINGAR	15
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	15
2. METOD	17
2.1 INLEDNING	17
2.2 VAL AV METOD FÖR UPPSATSEN	17
2.3 TOTALUNDERSÖKNING	19
2.4 DATAINSAMLING	21
2.4.1 Insamling och bearbetning av primärdata	21
2.4.2 Insamling och bearbetning av sekundärdata	21
2.5 UPPSATSENS KVALITET	21
2.6 DOKUMENTSTUDIE	23
2.7 BEHANDLING AV EMPIRISKT MATERIAL	24
2.8 KAPITELSAMMANFATTNING	24
3. ÖVERVAKNINGSPANELEN	26
3.1 INLEDNING	26
3.2 ÖVERVAKNINGSPANELENS MÅL	26
3.3 ÖVERVAKNINGSPANELENS ORGANISATION	27
3.4 ÖVERVAKNINGSPANELENS VERKSAMHET	27
3.5 ÖVERVAKNINGSPANELENS UTTALANDEN - ALLMÄNPREVENTIV EFFEKT	29
3.6 KAPITELSAMMANFATTNING	29
4. TEORETISK REFERENSRAM	30
4.1 INLEDNING	30
4.2 EFFEKTIVITET, VAD ÄR DET?	30
4.2.1 Begreppsbestämning av effektivitet	30
4.2.2 Inre respektive yttre effektivitet	31
4.3 LEGITIMITET	32
4.3.1 Legitimitet – förutsättning för organisationens fortlevnad	32
4.3.2 Legitimitet – En nödvändig och problematisk resurs	33
4.3.3 Webers legitimitetstypologi	34
4.4 FÖRHÅLLET MELLAN LEGITIMITET OCH EFFEKTIVITET	35
4.4.1 Lipsets fyrfältstabell angående effektivitet samt legitimitet	36
4.4.2 Effektivitet som värdekategorimått av Panelens legitimitet	37
4.5 KAPITELSAMMANFATTNING	39
5. PRESENTATION AV ÖVERVAKNINGSPANELENS UTTALANDEN	40
5.1 INLEDNING	40
5.2 BESLUT 2003:2 TELELOGIC AB	40
5.2.1 Granskning av Telelogic AB:s årsredovisningar	40
5.3 BESLUT 2004:1 ATLAS COPCO	41
5.3.1 Granskning av Atlas Copco AB:s årsredovisningar	42
5.4 BESLUT 2004:2 ELECTROLUX AB	42
5.4.1 Granskning av Electrolux AB:s årsredovisningar	43
5.5 BESLUT 2004:4 FASTPARTNER AB	43
5.5.1 Granskning av FastPartner AB:s årsredovisningar	44
5.6 BESLUT 2004:5 GAMBRO AB	45
5.6.1 Granskning av Gambro AB:s årsredovisningar	45
5.7 BESLUT 2004:6 KAROLIN MACHINE TOOL AB	46
5.7.1 Granskning av Karolin Machine Tool AB:s årsredovisningar	47

5.8 BESLUT 2004:7 ATLAS COPCO AB	49
5.8.1 Granskning av Atlas Copco AB:s årsredovisningar	49
5.9 BESLUT 2004:8 ELECTROLUX AB	50
5.9.1 Granskning av Electrolux AB:s årsredovisningar	51
5.10 BESLUT 2004:9 RATOS AB.....	51
5.10.1 Granskning av Ratos AB:s årsredovisningar.....	51
5.11 BESLUT 2004:10 ANOTO GROUP AB.....	53
5.11.1 Granskning av Anoto Group AB:s årsredovisningar	53
5.12 BESLUT 2004:11 BRIO AB	55
5.12.1 Granskning av Brio AB:s årsredovisningar.....	55
5.13 BESLUT 2004:12 MEDA AB.....	56
5.13.1 Granskning av Meda AB:s årsredovisningar.....	56
5.14 BESLUT 2004:13 ASSA ABLOY AB.....	58
5.14.1 Granskning av Assa Abloy AB:s årsredovisningar	59
5.15 KAPITELSAMMANFATTNING	61
KAP 6 ANALYS	62
6.1 INLEDNING	62
6.2 TOLKNING AV DET EMPIRISKA RESULTATET	62
6.2.1 Resultat av studien	62
6.2.2 Övervakningspanelens sanktionssystem.....	64
6.2.3 Allmänpreventiv effekt.....	65
6.2.4 Legitimitet	66
6.3 KAPITELSAMMANFATTNING	67
KAP 7. SLUTSATS	69
7.1 INLEDNING	69
7.2 BESVARANDE AV UPPSATSENS SYFTE	69
7.3 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	72
REFERENSLISTA.....	73

1. Inledning

I detta kapitel kommer en kort diskussion att hållas kring bakgrunden till uppsatsens syfte, förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet. Bakgrunden ligger vidare till grund för problemdiskussionen för fortsatt uppsats. Kapitlet avslutas med en överblick över arbetets fullföljda framställning.

1.1 Bakgrund

”Torsdagen den 24 oktober är den första av de dagar, som historien om 1929 identifierar med det årets »börspanik« [...] 12 894 650 aktier omsattes, varav många till kurser, som raserade de tidigare ägarnas drömmar och förhoppningar. Av alla aktiebörsens mysterier är inget så svårfattligt som det, varför det alltid finns en köpare, när det finns en säljare. Den 24 oktober 1929 visade, att det som är mystiskt, för den skull inte behöver vara oundvikligt. Ofta fanns det den dagen inga köpare och först efter stora, vertikala kursfall kunde köpbud lockas fram. [...] Utanför Börshuset på Broad Street kunde ett kusligt mummel höras. En folksamling hade bildats [...] En kommentator ansåg, att de församlades ansiktsuttryck speglade »inte så mycket lidande som ett slags förskräckt klenroghet« [...] Aktier såldes nu för ingenting. Börserna i Buffalo och Chicago hade stängt. En självmordsvåg var i antågande och elva välbekanta spekulanter hade redan tagit livet av sig.”
(Galbraith, 1997 sid 107-108)

Börskraschen i New York som inleddes med Svarta torsdagen den 24 oktober 1929, startade en djup ekonomisk kris världen över och spred sig som ringar på vatten. I början på 1930-talet nådde den Sverige (Galbraith, 1997). Utöver en långvarig depression medförde börskraschen att en väldig kritik riktades mot redovisningen och revisorerna enligt Falkman (2000). Det uppstod en växande oro för att något liknande skulle hända igen och användarna och statsmakten, vilka önskade undvika framtida ekonomiska katastrofer, kom att ställa höga krav på redovisningen (Falkman, 2000). Falkman (2000) menar vidare att börskraschen i New York kan sägas vara startskottet för den moderna externredovisningen då den tvingade fram nya regler gällande denna. Enligt Falkman (2000) medförde kraschen att ett borgenärs-/förmögenhetsskydd infördes samt att en reglering upprättades vars syfte var att upptäcka ekonomiska svårigheter på ett tidigt stadie. Information bolagen hitintills presenterat på frivillig basis, kom nu istället att presenteras utifrån lagreglerade krav, normer började utvecklas för vad som kom

att innebära god redovisningssed och flera lagar har kommit att tagas i bruk efter 1929 (Falkman, 2000).

Under de senaste åren har näringslivet världen över drabbats av flertalet redovisningsskandaler, till exempel Parmalat, Enron, Worldcom, Skandia, som återigen skapat en misstro för den finansiella rapporteringen (SOU 2004:47). Därför ställs det nu runt om i Europa högre krav på en bättre tillsyn av och effektivare sanktioner mot överträdelser av de regler, som gäller för den finansiella informationsgivningen på Europas kapitalmarknad. Sverige är här inget undantag. Ett viktigt argument för denna tillsyn ligger i att investerare- och konsumentskyddet måste stärkas i och med den breda allmänhetens inträde på aktiemarknaden (Smith, 2000). I jämförelse med de professionella placerarna har denna nya grupp av investerare helt andra premisser att nyttja den finansiella informationen. Detta då de besitter skilda förutsättningar att bedöma den finansiella rapportens användbarhet i syftet att värdera huruvida man skall investera eller ej.

Som svar på detta krav och som ett led i arbetet att minska misstron för näringslivet inrättade Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, den första april 2003, en särskild och självständig panel för övervakning av finansiell rapportering (i fortsättningen kallad Övervakningspanelen)(Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, 2003). Bildandet av denna Övervakningspanel ligger även i linje med EG-förordningen 1606/2002/EG från 2002, där det framhålls, utöver att noterade bolag från och med första januari 2005 skall upprätta koncernredovisning enligt IAS/IFRS, att varje medlemsland etablerar ett system för tillsynen av dessa (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004d). Det primära syftet med att införa IAS/IFRS inom EU är att säkerställa jämförbarheten mellan börsnoterade bolags finansiella rapporter i dess medlemsländer för att uppnå en effektiv kapitalmarknad. Men utöver ett gemensamt regelverk anser EU dock att det krävs effektiva och harmoniserade sanktioner inom unionen, för att jämförbarheten skall uppnås. EU vill med andra ord se en strikt och regelrätt efterlevnad av regelverket, (Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2003) vilket gagnar både bolag och investerare och bidrar därför till den europeiska kapitalmarknadens tillväxt.

Övervakningspanelens arbete syftar till att skydda investerarna samt bevara allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden och spelar således en nyckelroll för att skapa en ökad tilltro till bolagens finansiella rapportering (Grundvall m.fl., 2004). Panelens uppgift är att övervaka de svenska aktiebolagens, vilka har aktier inregistrerade eller noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats, finansiella rapporter i enlighet med gällande lag och rekommendationer samt god sed för aktiemarknadsbolag, (Panelen för övervakning av finansiella rapporter,

2004d). Detta arbete utför Övervakningspanelen även i syftet att understödja utvecklingen av god redovisningssed genom att arbeta för en enhetlig redovisning, utformad med utgångspunkt i ett aktiemarknadsperspektiv (Panelen för övervakning av finansiella rapporter, 2004d).

Den främsta fördelen med en enhetlig redovisning enligt Epstein och Mirza (2003) är att den ger en ökad jämförbarhet och att den följaktligen leder till färre missförstånd och ökad tilltro till finansiella rapporter. På dessa grunder är det följaktligen av vikt att innehållet i de finansiella rapporterna även kvalitetssäkras (SOU 2004:47). Som kan läsas i SOU 2004:47 handlar företagsskandalerna som uppstått på dagens marknad ofta just om åsidosättande av grundläggande regelverk, ofta i kombination med brister i den interna kontrollen och/eller i revisorernas granskning. I de fall det handlar om enstaka redovisningsskandaler kan det inte hänvisas till brister i företagsstyrningen eller befintligt regelverk, men då det som idag uppdragas fler och fler skandaler kan felet delvis hänföras till brister i systemet eller gällande regelverk (SOU 2004:47).

Men problemet med att få regelverket enhetligt implementerat i företagens informationsgivning och konsekvent upprättade ligger ofta enligt Östman (1997) i att fördelarna av efterlevnaden väsentligen uppstår på det kollektiva samhälliga planet istället för företaget i fråga. Östman (1997) menar vidare att det råder en skild uppfattning på öppenhet och informationsbehov gällande bolags rapportering mellan kapitalmarknaden, speciellt aktiemarknaden, och bolaget i sig. Detta då bolaget ofta har sitt synsätt på vad som är skälig rapportering från deras utgångspunkt och samhället en annan från dess utgångspunkt. För att snäva ner tolkningsutrymmet för bolagen och tvinga dem till en enhetlig tolkning av regelverket fyller Övervakningspanelen ett viktigt syfte. Rörande de bolags finansiella rapporter som enligt Panelen innehar brister offentliggörs uttalanden på Redovisningsrådets hemsida samt utges ett pressmeddelande och leder således till dålig publicitet för bolaget i fråga. Detta då massmedia enligt Affärsvärlden (1995) inte skriver väl om kreativ redovisning och det heller inte är något som marknaden reagerar väl på.

Utöver offentliga utlåtanden har Panelen inga möjligheter att utfärda sanktioner, mer än att dess beslut överlämnas vidare till den börs eller auktoriserad marknadsplats där bolaget har inregistrerade eller noterade aktier där en prövning sker för om någon påföljd skall ske. (Panelen för övervakning av finansiella rapporter, 2004a) Som exempel kan Stockholmsbörsens sanktioner anges, där bolag som bryter mot noteringsavtalet i påföljd kan få varning, vite eller avnotering (Lundström och Svensson, 2003). Men enligt en intervju med Liliedahl (refererad i Andersson, Eberhagen, Haraldsson och Sundström, 2002), dåvarande chef för informationsövervakningen på Stockholmsbörsen, ser Stockholmsbörsen

inte lika allvarligt på de redovisningsbrister som inte har någon kurspåverkande effekt, varför andra redovisningsbrister sällan leder till disciplinären. Frågan uppstår därför huruvida Panelens offentliga uttalanden uppnår de positiva effekter som eftersträvas och om de är tillräckliga för att uppnå en effekt på bolagens redovisning.

1.2 Problemdiskussion

Inom EU och Sverige finns det nu en tydlig trend på ett ökat krav på skärpt granskning av bolags finansiella rapporter bland annat på grund av de redovisningsskandaler som belyst att regelöverträdelser faktiskt sker i bolags redovisningar. För att uppnå de positiva effekter som införandet av gemensamma standarder eftersträvar, krävs det att de i stor utsträckning efterlevs, vilket ett citat av Reuterskiöld, vice ordförande i Övervakningspanelen, belyser;

”Ett regelverk är till för att följas. Varje överträdelse är en för mycket” (Intervjuad i Aronsson, 2004, sid. 1).

Citatet kan anses något hårt, men för att uppnå en harmoniserad rapportering kan detta bedömas som nödvändigt. Citatet kan även anses belysa vikten av Övervakningspanelens arbete, då dess verksamhet syftar till att kontrollera bolagens efterlevnad av just regelverket rörande redovisningen. Förhoppningen hos Panelen är enligt Reuterskiöld att samtliga bolag skall rätta sig efter dess uttalanden (Intervjuad i Aronsson, 2004), i syftet att uppnå en fungerande kapitalmarknad. Men Greve (1997) menar att organisationer kräver acceptans av sin omgivning för att uppnå sitt mål, varför detta är av vikt för Panelen, för att dess uttalanden skall efterlevas.

Tyvärr är sanningen sådan att en del företag har negligerat Övervakningspanelens uttalanden, vilket vitvarujätten Electrolux och verkstadsbolaget Atlas Copcos bemötande av Panelens kritik gällande deras avskrivningstid på goodwill visar på. Dessa bolag har trots riktad kritik från Övervakningspanelen gällande årsredovisningen för 2002 fortsatt med en avskrivningstid på 40 år gällande goodwill vilket strider mot Redovisningsrådets rekommendation som i normalfallet fastställer en längsta avskrivningstid på 20 år. På liknande sätt har bolagen erhållit kritik för 2003:s årsredovisning. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004b, Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004c) Om bolagen brukat den rekommenderade avskrivningstiden hade detta inneburit för Atlas Copco ett lägre redovisat resultat med 300 miljoner kronor och Electrolux hade minskat vinsten med cirka 100 miljoner kronor (Aronsson, 2004).

Enligt Nilsson (2002) är revisionen och granskningen av de finansiella rapporterna en av grundstenarna till att kunna ge tillförlitlighet till informationen

riktad till aktiemarknaderna. Denna tillförlitlighet är av nödvändig karaktär för att uppnå en effektiv kapitalmarknad. Som kan tydas av bakgrunden har allt fler människor kommit att intressera sig för bolagens finansiella rapporter (Smith, 2000). Denna utveckling har medfört ett ökat krav på de finansiella rapporterna då de större investerarna måste anses ha bättre resurser för att jämföra den finansiella informationen, som upprättats utifrån olika redovisningsnormer, än de mindre investerarna. Det kan därför ses som en förutsättning att den är korrekt och regelrätt i den betydelsen att den är upprättad i enlighet med gällande regelverk och god redovisningssed. Många användare av de finansiella rapporterna förväntar sig nämligen att redovisningen är korrekt och ändamålsenlig, mer eller mindre oberoende i vilket sammanhang den skall användas (Östman, 1997), varför Övervakningspanelens verksamhet bör vara väl behövd.

Om vi idag har en god efterlevnad av redovisningens regelverk bland bolagen är svårt att besvara. Men den granskning som Rolf Rundfelt under flera år har utfört på samtliga bolags, noterade vid Stockholmsbörsens A- respektive O-lista, årsredovisningar visar att så inte är fallet. Undersökningen har visat att ett flertal av bolagen avviker från Redovisningsrådets rekommendationer (se Rundfelt bl.a. 2000 & 2001). Rundfelt (2001) har om år 2000:s årsredovisningar bland annat kommenterat att han funnit anmärkningsvärda brister vad gäller efterlevnaden av rekommendationerna om kassaflöde och valuta. För bolagens del finns det säkerligen många incitament till att kringgå regelverket, då det kan ge dem möjligheten att kunna uppvisa ett bättre resultat och ekonomisk ställning, varför bolag kan välja alternativa redovisningsförfarande än de som förordas i rekommendationerna. Bolagen Electrolux och Atlas Copco kan anses belysa denna företeelse, med dess val av 40-årig avskrivningstid på goodwill. Detta då dessa bolag är stora och troligen besitter den kompetens som erfordras för att upprätta en regelrätt redovisning, varför dessas redovisningsförfarande kan anses tyda på ett högst medvetet val. Utifrån detta kan det därmed argumenteras för behovet av ytterligare tillsyn med tillhörande sanktioner, då revisorernas granskning med tillhörande revisionsberättelse uppenbarligen inte kan anses tillräcklig.

EU förväntar att dess mål med en inre fungerande marknad för kapital realiserar genom harmoniseringsarbetet på redovisningsområdet inom EU. Det krävs därför av Övervakningspanelen för Sveriges del att dess uttalanden är verkningsfulla i syftet att uppnå en enhetlig redovisning bland bolagen. Det krävs att Övervakningspanelens verksamhet är verkningsfull under en längre period, då förtroendet för bolagens finansiella rapporter inte kan återupprättas ”över natten”. Men för en organisations fortsatta existens på lång sikt krävs det enligt Weber (1983) att de underlydande uppfattar det som legitimt att beslut som rör dem fattas av någon annan, vilket Övervakningspanelen faktiskt gör. I en tidigare

undersökning utförd av Forsman, Nilsson och Paulsson (2004) har det visat sig att 59 % av företagen noterade på Stockholmsbörsens A-lista är av åsikten att Övervakningspanelen är det organ som bör ansvara för den ytterligare övervakningen av företagens finansiella rapporter utöver revisorn. Detta tyder på att majoriteten anser att Övervakningspanelens verksamhet är legitim, men visar även att en del legitimitetsbrister föreligger när hela 23 % ansåg motsatsen och 18 % valde att inte lämna något svar.

För att kunna skapa en enhetlig redovisning bland bolagen är det sålunda av vikt att Övervakningspanelen fortlever och att dess verksamhet inte upphör utan att de är verkningsfulla i sina uttalanden. För en organisations fortsatta överlevnad betraktas legitimitet som en förutsättning. Legitimitet är dock ett begrepp som i allra högsta grad är omtvistat och som genom tiderna både har brukats och missbrukats på olika sätt (Schmitter, 2001). Begreppet används idag som ett mer generellt makrobegrepp, ofta utan att tydligt definieras eller avgränsas (Edlund, 2002). Men trots avsaknad av konceptuell konsensus delar nog många uppfattningen att legitimitet är en grundförutsättning för maktutövande. Ett argument för detta uttalande ligger i att legitimitet anses på ett flertal håll i litteraturen vara det element som stabiliserar maktrelationer och beskrivs som en resurs som eftersträvas av makthavare (Karlsson, 1991). I generell mening rör legitimiteten relationen mellan de styrande och de styrda, de överordnade och de underordnade. Denna syn på legitimitet utgår från politiska system och legitimitet har oftast studerats just i samband med det politiska systemet och den större delen av litteraturen rörande legitimitet kretsar runt just detta. Legitimitet kan därför vara svårt att applicera på Övervakningspanelen, dock finner vi att paralleller kan dras mellan synen på politiska system samt Panelen, varför vi gjort den bedömningen att denna litteratur kan tillämpas på en organisation som Övervakningspanelen. Denna slutsats har vi dragit då Övervakningspanelen kan ses som en form av politiskt system, eller Panelen skall åtminstone sträva efter att fungera som ett då dess verksamhet kan ses som att den styr bolagen, de styrda, till en regelrätt och enhetlig redovisning.

Begreppet legitimitet syftar till en maktrelation där förekomsten av legitimitet innebär att makten blir auktoritet, det vill säga det skapas en rätt att styra och en skyldighet att lyda (Edlund, 2002). Då Övervakningspanelens verksamhet syftar till att främja förtroendet för kapitalmarknaden genom att påverka bolagens efterlevnad av regelverket, skulle en form av maktposition medföra för Övervakningspanelen en auktoritet att utöva makt över bolagens efterlevnad ytterligare. Enligt Weber (1983) ligger grunden för en legitim maktutövning hos relationen mellan överordnad och underordnad, då det är de underordnade som skänker de överordnade legitimitet. Legitimiteten ligger därför just i förmågan att skapa och vidmakthålla tron att de institutioner man besitter är de bäst

fungerande och bäst passande (Lipset, 1966). Så länge förtroende för organisationen finns så kan dess verksamhet fortlöpa, men den dagen legitimiteten är borta står organisationen rådlös (Edlund, 2002).

Legitimitet handlar egentligen om något som i princip är osynligt (Schmitter, 2001). Schmitter (2001) menar att så länge legitimitet finns där är det inget problem, men när den har upphört eller organisationen är i kris, det är då legitimiteten börjar bli påtaglig. En organisations legitimitet kan därav vara svår att bedöma och värdera, vilket ett citat av Schmitter (2001) kan belysa;

"I may not be able to define (or measure) it, but I know when it is not there" (sid. 1).

Men vid bedömandet av en organisations grad av legitimitet är effektivitet inte ett helt ovanligt värdekategorimått, det vill säga en kategori för att värdera en organisations legitimitet (Karlsson, 1991), varför denna aspekt kan anses som ett bra angreppssätt vid avgörandet av en organisations legitimitet. Detta grundar vi på att Lipset (1966) menar att det inte kan bortses från effektivitetens påverkan på legitimiteten. Detta innebär att inget maktsystem, som inte förmår att uppvisa åtminstone viss effektivitet, kan bibehålla sin legitimitet. Karlsson (1991) har i detta samband därför ställt frågan hur man i den empiriska situationen kan skilja mellan "legitimitetstilldelande som vilar på uppfattad värdegemenskap från acceptansen av ett maktsystem till följd av dess uppvisade resultat?" (sid. 94). Hon har på denna fråga hänvisat till Rotschild (1977) vilken menar att det är fåfängt att åstadkomma en sådan urskiljning. Karlsson (1991) menar därför att effektivitet och legitimitet i högsta grad är avhängiga av varandra, att de interagerar "organiskt". Enligt Karlsson (1991) kan makten legitimera sig själv enbart genom att uppnå hög effektivitet och då effektiviteten urholkas upphör också maktens legitimitet. Detta har hon konstaterat efter Habermas (1973) huvudteser, vilken bland annat anger att det finns ett intimt samband mellan effektivitet och legitimitet, då effektiviteten är den centrala legitimitetsbasen.

Sambandet mellan dessa två begrepp är kanske inte helt självklar, men i en utredning av Sveriges riksdag (1997) rörande riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket har det hävdats att effektivitet och legitimitet inte nödvändigtvis är av motsatta betydelse, utan att en organisation med begränsad effektivitet även är mindre legitim. Då en organisation har etablerats för att uppnå bestämda mål, så blir den centrala frågan till vilken grad organisationens verksamhetsresultat sammanfaller med dess mål (Abrahamsson & Andersen, 2000). Men det räcker dock inte att ställa frågan hur pass effektiv organisationen är utan frågan hur pass legitim organisationen är måste även ställas. Detta menar Abrahamsson med flera (2000) då organisationers legitimitet i hög grad påverkas av deras effektivitet och att en organisation svårligen kan överleva på lång sikt utan legitimitet. De menar att båda faktorerna är nödvändiga för att organisationen

skall kunna behålla sitt inflytande. Men att endast mäta graden legitimitet med effektivitet är inte helt oproblematiskt. Då effektivitet nyttjas som det enda värdekategorimåttet utelämnas andra aspekter som kan ha en påverkan, varför effektivitetsmättet inte behöver vara helt pålitligt. Vid en effektivitetsmätning tas ej hänsyn till de sociala normer och värderingar som är en viktig aspekt av en organisations legitimitet. Denna mätning kan därför anses något bristfällig, men då vi funnit att flera forskare och författare hävdar att effektivitet är en bra värdemätare på legitimitet finner vi detta tillvägagångssätt vara beprövat och kan därför ge en tillförlitlig och bra bild av Övervakningspanelens legitimitet.

Frågan kring Övervakningspanelens grad av legitimitet kan därför bevaras genom hur pass verkningsfulla Övervakningspanelens uttalanden är genom dess grad av effektivitet på bolags finansiella rapporter. När uttalandena väl fungerar effektivt kan de spela en viktig funktion genom att bidra till en god efterlevnad av regelverket och sålunda bidra till att underlätta jämförelsen mellan de finansiella rapporterna och en effektiv kapitalmarknad. Begreppet effektivitet är dock inget entydigt begrepp, men syftar, enligt den företagsekonomiska synvinkeln, till relationen mellan insatserna i en verksamhet och verksamhetens resultat (Ax, Johansson och Kullvén, 2005) och enligt Greve (1997) är vanligtvis graden av måluppfyllelse det som betecknas effektivitet.

Övervakningspanelen fortlevnad måste anses som en förutsättning för att skydda aktieägarna samt att främja förtroendet för marknaden, då det yttersta syftet med tillsynen av de finansiella rapporterna ligger i detta. När det råder bristande eller tveksam legitimitet hos en organisation kan detta skapa vissa störningar i organisationens relationer med dess omgivning och hinder kan därför enligt Karlsson (1991) uppstå för organisationens fortsatta verksamhet. Då bolagen Electrolux AB och Atlas Copco AB ej lyssnat till uttalad kritik måste det därför anses att Övervakningspanelens verksamhet ej har varit helt verkningsfull och att vissa störningar därför har skapats i Panelens relationer. Exemplet kastar ljus på just frågan om Panelens grad av legitimitet när detta tydligt visar på bristen av effektivitet i Övervakningspanelens uttalanden. Exemplet belyser även frågan om Övervakningspanelen kommer att axla de krav EU har ställt på medlemsländernas redovisning (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004d). Men i en studie utförd av Broberg, Gustavsson och Lindbäck (2004) har det dock konstaterats att författarna ser få hinder med att Övervakningspanelen i framtiden blir det övervakande organet för denna tillsyn som EU kräver.

I en tidigare studie utförd av Broberg, Gustavsson och Lindbäck (2004) har Övervakningspanelens oberoende dock ifrågasatts då det kan vara problematiskt att Panelen är en del av en inflytelserik organisation på redovisningsmarknaden i Sverige, nämligen Föreningen för utvecklande av god redovisningsred. Det

faktum att Övervakningspanelen inte är ett helt fristående organ från Redovisningsrådet medför att ett beroendeförhållande mellan dessa kan uppstå. Övervakningspanelen skall bland annat granska om Redovisningsrådets rekommendationer efterlevs samtidigt som båda organen lyder under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed. Detta faktum kan medföra att effektiviteten i Panelens offentliga uttalanden kan försvagas, dock kan detta vara av övergående inverkan då de noterade bolagen från första januari 2005 skall tillämpa IASB:s internationella standarder.

Tidström (1989), dåvarande ordförande för Föreningen auktoriserade revisorer (FAR), menar att det inte är tillräckligt med bra redovisningsrekommendationer om inte revisionen ger kraftfulla åtgärder mot redovisningsavvikelser. Även Östman (1997), som idag är andra vice ordförande i Övervakningspanelen, menar att ett system som saknar starka sanktioner får svårt att efterlevas och att övervakning samt sanktionssystem därför bör skraddarsys för de olika tillämpningsområdena för redovisningen. Östman (1997) menar även att ju kraftigare påföljdssystemet är desto villigare är bolagen att följa mindre väldetaljerade och klara regler. Sanktionssystemets inverkan bör därför leda till en snävare och harmoniserad tillämpning av existerande regelsystem.

Övervakningspanelen är en privat organisation och har endast möjlighet att som sanktion utge offentliga uttalanden, de har ej möjlighet att utdöma vite eller andra typer av straff. Men enligt en tidigare studie rörande Stockholmsbörsens sanktioner och dess bidrag till efterlevnaden av Redovisningsrådets rekommendationer, utförd av Andersson, Eberhagen, Haraldsson och Sundström (2002), har det visats sig att flertalet av dess intervjupersoner, personer med expertkunskap inom Stockholmsbörsen och redovisningsområdet, är av åsikten att ett offentliggörande av redovisningsbrister är den mest effektivaste sanktionen. Men frågan kvarstår dock om Övervakningspanelens offentliga uttalanden är tillräckligt effektiva som sanktion i strävan efter en enhetlig redovisning bland företagen.

När två stora bolag inte har lyssnat till Övervakningspanelens uttalanden finner vi att det måste råda vissa effektivitetsbrister i dess verksamhet. När effektivitet kan betraktas som ett värdekatgorimått för just legitimitet kan Övervakningspanelens legitimitet sålunda komma att ifrågasättas, varför det yttersta syftet med tillsynen av de finansiella rapporterna, att skydda aktieägarna samt att främja förtroendet för kapitalmarknaden, kan komma att påverkas negativt. Vi finner därav att det är av vikt att studera Övervakningspanelens legitimitet, varför vi ser det både relevant och aktuellt att ställa följande fråga:

Råder det effektivitet i Övervakningspanelens verksamhet?

1.3 Syfte

Uppsatsen syftar till att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet.

1.4 Avgränsningar

Då Övervakningspanelens legitimitet endast kommer att förklaras genom att kontrollera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet, kommer andra aspekter sålunda inte att vägas in vid denna bedömning. Men vi finner att effektivitet är en viktig faktor i Övervakningspanelens verksamhet och att det därför bör vara ett bidragande element till Panelens legitimitet. Då vi finner detta tillvägagångssätt vara hävdad av många forskare och författare anser vi detta ge en tillförlitlig och bra bild av Övervakningspanelens legitimitet.

Studien är endast koncentrerad på bolag vars redovisning blivit kritiserade av Övervakningspanelen och således inbegrips inte övriga bolag noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats. Vi anser att de kritiserade bolagens årsredovisningar bäst belyser effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet vilket därmed förklara Panelens legitimitet.

Årsredovisningar för 2002 och 2003 utgör den tidsmässiga avgränsningen då Övervakningspanelens granskning hitintills endast omfattat dessa års årsredovisningar. För att kunna urskilja om några förändringar har skett i årsredovisningar för 2003 används även årsredovisningar för 2004.

1.5 Uppsatsens disposition

I kapitel 2 kommer vi att redogöra för uppsatsens metod. Vi förklarar där varför vi valt en kvalitativ metod och en induktiv ansats. Vi förklarar även varför vi valt att genomföra en totalundersökning och dokumentstudie. Vidare i kapitlet behandlas begreppen validitet och reliabilitet.

I kapitel 3 får läsaren en inblick i Övervakningspanelens mål, verksamhet, och organisation och därmed erhålls en djupare förståelse för uppsatsens område.

I kapitel 4 redogörs den teoretiska referensramen kring legitimitet och effektivitet som vi kommer att applicera inom det studerade området, effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och därmed förklara Panelens legitimitet.

I kapitel 5 redogör vi övergripande för de beslut från Övervakningspanelen som ligger till grund för undersökningen samt resultaten som åstadkommit inom det undersökta området. Resultatet bygger på den utförda empiriska studien.

I kapitel 6 analyserar vi det empiriska resultatet utifrån uppsatsens syfte och med hjälp av den teoretiska referensramen som presenterats i kapitel 4, samt utifrån våra egna tankar och reflektioner.

I kapitel 7 presenterar vi slutligen våra slutsatser och åtknyter dessa till uppsatsens syfte, förklara Panelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet.

2. Metod

I detta andra kapitel kommer det att ges en presentation av uppsatsens metoder. Kapitlet innehåller bakgrunden till varför vi har valt att använda en totalundersökning för att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens uttalanden. Vidare i kapitlet redogörs det för uppsatsen kvalitét och avslutas med en diskussion kring valet av dokumentstudie.

2.1 Inledning

I detta metodkapitel presenteras valet av metod för uppsatsen. Vid val av metod som är mest applicerbar på undersökningen gäller det enligt Håkansson (2002) att först kartlägga uppsatsens syfte. I denna uppsats kommer vi att undersöka en viss företeelse och metoder kan enligt Holme & Solvang (1997) framställas som ett hjälpmedel för att undersöka olika företeelser och till följd därav komma fram till ny kunskap. Vidare anser Holme & Solvang (1997) att det bör finnas en överensstämmelse mellan de metoder som väljs och den verklighet som skall undersökas.

2.2 Val av metod för uppsatsen

Syftet med denna uppsats är förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet. För att besvara uppsatsens syfte skall de kritiserade bolagens årsredovisningar och de tillhörande uttalandena studeras. Detta tillvägagångssätt belyser effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet då det i bolagens nästkommande årsredovisningar åskådliggörs vilka som tagit till sig eller negligerat kritiken i uttalandena. Metoden som används står enligt Holme & Solvang (1997) i relation till uppsatsens syfte och kan inte ersättas utan vidare. Metoden kan vara antingen kvantitativ eller kvalitativ. Att klassificera en metod som kvalitativ eller kvantitativ betyder inte att en forskare inte får avvika från de tillvägagångssätt som normalt förknippas med den valda metoden (Holme & Solvang, 1997). Metoderna har sina egna starka och svaga sidor som gör att de passar in i olika sammanhang och följaktligen anpassas metoderna efter vilken typ av undersökning som skall göras och den information eller data som skall samlas in.

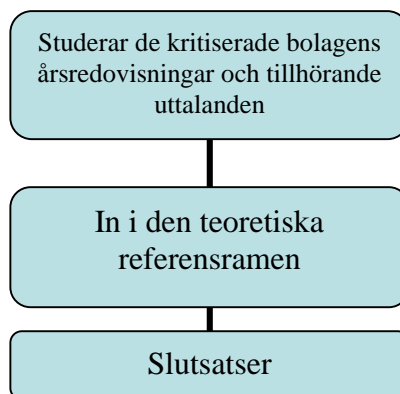
Utmärkande för den kvantitativa metoden är att den är formaliserad och strukturerad samt försöker att mäta fenomen med siffror. Det erhållna siffermaterialet utgör därefter underlaget till analysen (Backman, 1998). För att kunna dra statistiskt säkerställda slutsatser är materialet ofta stort och frågorna standardiserade. Metoden går följaktligen i regel på bredden istället för på djupet. Den kvantitativa metoden används enligt Holme och Solvang (1997) särskilt för att pröva hypoteser på empirin, det för att kunna anta eller förkasta teorier. Holme och Solvang (1997) anser att den kvalitativa metoden är mindre formaliserad och

har primärt ett förstående syfte. Holme och Solvang (1997) anser vidare att det väsentliga blir istället att vi samlar in information för att få en starkare insikt och djupare förståelse av det vi studerar.

Då vår studie grundas på en empirisk undersökning och dess material är relativt litet har vi för att angripa uppsatsens syfte valt att applicerar en kvalitativ metod. Med utförd undersökning avses inte heller att pröva hypoteser på empirin. Då materialet är litet begränsas även möjligheten till statistiska undersökningar. För att ha möjlighet att besvara uppsatsens syfte måste även djupare information insamlas. Detta sker enligt oss genom att studera de kritiserade bolagens årsredovisningar och de tillhörande uttalanden från Övervakningspanelen. Berörda rekommendationer från Redovisningsrådet studerades även för att en djupare förståelse för uttalandet skulle uppnås och för att kunna fastställa vad som skall redovisas.

Saunders, Lewis och Thornhill (2003) anser att det finns tre huvudsakliga metoder vi kan använda för att angripa problemet på, deduktion, induktion samt abduktion. Den deduktiva metoden går ut på att använda litteraturen för att urskilja teorier som skall testas i empirin. Abduktion kan enligt Saunders med flera (2003) ses som en pendling mellan induktion och deduktion och används då teorin är oklar och svag. Med induktion menas att forskningen kommer före teorin och således vill forskaren generera teoretiska påståenden utifrån insamlad data (Artsberg, 2003).

Med tanke på hur uppsatsens syfte skall besvaras kommer den induktiva metoden att användas, vilket innebär att vi studerar hur något ser ut i empirin och sedan försöka dra slutsatser (Artsberg, 2003). I vår undersökning innebär detta att vi kommer att inleda med att studera uttalanden från Övervakningspanelen och därefter de kritiserade bolagens årsredovisningar. Skälet till detta är att vi velat få god insikt om vilka bolag som tagit till sig eller negligerat kritiken från Övervakningspanelen. Detta tillvägagångssätt belyser effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och sålunda kan vi förklara Panelens legitimitet. Efter denna empiriska studie går vi in i den teoretiska referensramen då vi vill frambringa teoretiska påståenden och slutsatser för att besvara uppsatsens syfte. Begreppet ”in i den teoretiska referensramen” innebär att vi analyserar det funna resultatet i den empiriska studien för att finna sammankopplingar med den teoretiska referensramen och det empiriska resultatet. Den teoretiska referensramen skall sålunda fungera som ett sorts ”glasögon” för att analysera de empiriska resultaten och för att slutligen kunna dra slutsatser kring uppsatsens syfte.

Figur 1: Schema över den induktiva metoden.

Nackdelen med att använda den induktiva metoden är att den sällan bygger på samtliga, möjliga observationer (Eriksson och Wiedersheim-Paul, 2001). I denna undersökning kommer dock alla de tretton bolag som blivit utsatta för kritik av Övervakningspanelen att studeras. Endast dessa bolag är av intresse för vår undersökning då vi syftar till att förklara Panelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet. I undersökningen görs följaktligen inga observationer av övriga bolag noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats.

Då Övervakningspanelens legitimitet endast kommer att förklaras genom att vi studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet kan ett visst metodproblem uppstå. Detta då andra aspekter inte kommer att vägas in vid denna bedömning. Men vi finner att effektivitet är en viktig faktor i Övervakningspanelens verksamhet och att det därför bör vara ett bidragande element till Panelens legitimitet. Då vi finner detta tillvägagångssätt vara hävdad av många forskare och författare anser vi detta ge en tillförlitlig och bra bild av Övervakningspanelens legitimitet.

2.3 Totalundersökning

Vid planeringen av en undersökning skall det tas ställning till hur den skall genomföras och enligt Dahmström (2000) måste frågan ställas om det skall göras en urvalsundersökning eller en totalundersökning. Dahmström (2000) anser om populationen är liten är det omotiverat att göra annat än en totalundersökning. Totalundersökningar med liten population är vanliga vid kvalitativa studier då forskaren vill erhålla en djupare förståelse för ett fenomen eller olika företeelser (Christensen, Andersson, Carlsson och Haglund, 2001).

Populationen utgörs av samtliga tretton bolag som blivit kritiserade av Övervakningspanelen genom ett uttalande. Totalt behandlas 15 uttalanden då

vissa bolag blivit kritiserade mer än en gång. Mot bakgrund av ovananförda och uppsatsens syfte valde vi att genomföra en totalundersökning av de kritiserade bolagen och deras uttalanden. Att vi valde kritiserade bolag grundar sig i att de genom sitt förfaringsätt, tar till sig eller negligerar kritiken i uttalandena, svarar på uppsatsens syfte.

Kriteriet för bolagen att kunna delta i undersökningen var att det blivit kritiserat på det sättet att vi kunde i den nästkommande årsredovisningen se om det hade tagit till sig eller negligerat kritiken från Övervakningspanelen. Detta är av essentiell betydelse för uppsatsens syfte då vi vill förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet. Två av bolagen, Bure Equity AB och Klöver AB, har blivit exkluderade i undersökning då den erhållna kritiken rörde engångsföreteelser och därmed kunde vi inte studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet. Bure Equity hade blivit kritiserade gällande deras bokslutskommuniké och under sådana förhållanden var det inte möjligt att studera om det tagit till sig eller negligerat kritiken från Panelen. Det samma gäller för Klöver som hade blivit kritiserade gällande deras redovisning av dotterföretaget Adcore. Adcore redovisades inte i koncernredovisningen då dotterföretaget skulle utskiftas till aktieägarna. Övervakningspanelen ansåg dock att Adcore skulle ha konsoliderats då dotterföretaget inte hade förvärvats under sådana förhållanden som gjorde det möjligt att utelämna det i koncernredovisningen.

Då Övervakningspanelen endast varit verksam i dryga två år, har endast tretton bolag kritiserats, varför två bolags exkluderande kan ses som förhållandevis många.

Nedan följer de elva bolag som uppfyllt det ovananförda kriteriet, kritiserade på det sättet att vi kunde se om det hade tagit till sig eller negligerat kritiken i uttalanden från Panelen, och därmed ingår i vår undersökning:

Telelogic AB	Kritiserade för deras användning av resultatbegreppet ”Resultat före omstruktureringskostnader”.
Atlas Copco	Kritiserad två gånger gällande deras goodwill avskrivningar.
Electrolux AB	Kritiserade två gånger gällande deras goodwill avskrivningar.
FastPartner AB	Kritiserade för deras redovisning och information kring ett flertal intresseföretag.
Gambro AB	Kritiserade för deras redovisning av orealiserad förlust hänförlig till personaloptionsprogram som ansvarsförbindelse.

Karolin Machine Tool AB	Kritiserade beträffande deras upplysning om segment, finansiella instrument m.m.
Ratos AB	Kritiserade gällande deras redovisning av segment.
Anoto Group AB	Kritiserade beträffande deras upplysning om segment, finansiella instrument m.m.
Brio AB	Kritiserade för deras upplysningar angående de finansiella instrumenten.
Meda AB	Kritiserade för deras upplysningar beträffande övergången till IFRS, de finansiella instrumenten och ersättningar till ledande befattningshavare.
Assa Abloy AB	Kritiserade för att det har presenterat resultat före utspädning, men exklusive jämförelsestörande poster. Det har även kritiserats för bristande upplysningar om redovisade värdet på tillgångar, skulder och segment samt framtida skatteavdrag.

En mer detaljerad beskrivning av de kritiserade bolagens uttalanden återfinns i empirikapitlet.

2.4 Datainsamling

Enligt Lundahl och Skärvad (1999) delas data in i primärdata och sekundärdata. Primärdata utgörs av material som forskaren själv samlar in, bland annat genom intervjuer eller enkäter medan sekundärdata är data som andra har sammanställt i ett annat sammanhang och med ett annat syfte, till exempel vetenskapliga artiklar.

2.4.1 Insamling och bearbetning av primärdata

Primärdata som i denna uppsats används består av bolagens årsredovisningar samt de tillhörande uttalanden från Övervakningspanelen. För att kunna tolka eventuella samband mellan Övervakningspanelens uttalanden och bolagens årsredovisningar utfördes en grundlig undersökning av varje bolags årsredovisningar för de aktuella åren samt de tillhörande uttalanden. Vi vill således tolka dessa texter för att svara på uppsatsens syfte.

2.4.2 Insamling och bearbetning av sekundärdata

De sekundärdata vi tagit del av består av empiri som är rapporterad i vetenskapliga artiklar, olika publikationer samt tidningsartiklar. Sekundärdata är införskaffad genom att söka i olika databaser som finns att tillgå. Nackdelen med sekundärdata är att det är insamlat av andra personer, i regel för ett annat ändamål.

2.5 Uppsatsens kvalitet

För att studien skall skapa något som helst mervärde gäller det att den teoretiska referensramen är fullgod samt att det som studeras är väsentligt för uppsatsens

syfte. Metodlitteraturen betonar validitet och reliabilitet som grundläggande för att ha möjlighet att kritiskt granska uppsatsens kvalitet.

Eriksson och Wiedersheim-Paul (2001) betonar validitet som det viktigaste kravet på ett mätinstrument. Det grundar sig i att om mätinstrumentet inte mäter det som ämnas mätas spelar det enligt Eriksson och Wiedersheim-Paul (2001) mindre roll om själva undersökningen är bra. Validiteten syftar således till att det bör finnas en överensstämmelse mellan mätinstrumentet och det som ämnas mätas. Validiteten bör delas upp i inre och yttre validitet (Eriksson och Wiedersheim-Paul, 2001).

Inre validitet går ut på att det som mäts också är det som vi ämnar mäta (Eriksson och Wiedersheim-Paul, 2001). Då vi ämnar mäta Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet är det viktigt att undersökningen ger besked om det. Det är av vikt att bolagen blivit kritiserade på det sättet att vi kan följa upp kritiken i uttalandena i nästkommande årsredovisning. Därmed får vi möjlighet att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och mäta Panelens legitimitet. Två av bolagen har blivit exkluderade i undersökning då den erhållna kritiken berörde engångsföreteelser. Därmed gick det inte att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet gällande dessa bolag och kan således påverka denna studie resultat av Panelens legitimitet.

Vi har försökt arbeta med den inre validiteten genom att studerar varje uttalande, tillhörande rekommendationer från Redovisningsrådet och bolagens årsredovisningar för att på så sätt klargöra vilka bolag som tagit till sig eller negligerat kritiken. Genom detta tillvägagångssätt åskådliggörs effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och därmed Panelens legitimitet.

Yttre validitet syftar i stället till att det operationella mätvärdet och verkligheten stämmer överens (Eriksson och Wiedersheim-Paul, 2001). Då vi utreder Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet kan det innebära att det resultat vi erhåller gällande Panelens legitimitet inte överensstämmer med verkligheten. Bolag kan möjligen anse att Övervakningspanelen besitter legitimitet fastän det inte har tagit till sig av dess kritik. Då Övervakningspanelens legitimitet endast kommer att förklaras genom att studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet, kommer kanske en något begränsad och något osäker bedömning att ske. Genom detta val kommer inte all aspekter att vägas in vid denna bedömning. Vi är i tron att effektiviteten kan ge övergripande bild av Panelens legitimitet, då detta tillvägagångssätt är enligt många författare och forskare ett bra värdekategorimått på legitimitet.

Mot bakgrund av detta tillvägagångssätt borde vi möjligen använda flera olika metoder eller tillvägagångssätt för få mer kunskap om Övervakningspanelens legitimitet. Alternativa tillvägagångssätt skulle kunna vara intervjuer eller enkätundersökningar. Problemet med intervjuer anser vi vara att sanningshalten i svaren skulle kunna bli låg då intervjupersonernas beskrivning av Övervakningspanelens legitimitet inte heller stämmer överens med verkligheten. Intervjupersonerna kan känna att man bör ha "acceptabla" åsikter och värderingar och svarar därefter, det vill säga prestigebias (Dahmström, 2000). Vi anser därför att det är bättre att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet, då vi får svar svart på vitt vilka som tagit till sig Övervakningspanelens uttalande eller ej och på det viset visar bolagen sin syn på Övervakningspanelens legitimitet.

Med reliabilitet menas att mätningen är tillförlitlig och enligt Eriksson och Wiederschein-Paul (2001) skall andra oberoende undersökningar med samma metoder kunna erhålla samma resultat som oss. Eriksson och Wiederschein-Paul (2001) menar att undersökningen inte skall påverkas av de personer som utför undersökningen eller under vilka förhållande som undersökningen sker. Eriksson och Wiederschein-Paul (2001) anser vidare att reliabiliteten är ett stort problem i tolkande undersökningar. I vårt fall är det av vikt för uppsatsens reliabilitet att vi tolkat uttalandena och Redovisningsrådets rekommendationer rätt samt att vi läst rätt i bolagens årsredovisningar. Det är något som vi inte kan vara helt säkra på då vi kan ha tolkat vissa rekommendationer eller uttalanden fel samt missat något i någon årsredovisning. För att höja uppsatsens reliabilitet har vi granskat varje bolags årsredovisningar, uttalanden och tillhörande rekommendationerna tre gånger.

2.6 Dokumentstudie

Patel och Davidson (2003) menar att dokument används för att beteckna information som nedskrivits eller tryckts och enligt dem kan dokument användas för att besvara frågeställningar kring faktiska förhållanden eller företeelser.

Då vi vill förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens uttalanden måste vi studera de kritiserade bolagens årsredovisningar. Den studieform som ger oss en fullständig insyn i vad bolagen redovisar i sin årsredovisning är en dokumentstudie. En dokumentstudie innebär i vårt fall att vi granskar om bolag tagit till sig eller negligerat kritiken från Övervakningspanelen direkt ur deras årsredovisningar. Bolagens årsredovisningar skall granskas före och efter ett uttalande från Övervakningspanelen för att studera effektiviteten i dessa. Detta förfaringsätt är av essentiell betydelse för uppsatsens syfte. Utifrån uppsatsens syfte anser vi att en dokumentstudie ger oss avsevärt mer tillförlitlig information än övriga studieformer. Att vi inte använder

intervjuer eller enkätundersökningar grundar sig i att dessa inte ger oss bästa möjlig information för vårt arbete, då vi anser att till exempel intervjupersonerna kan ge oss en bild av Panelens legitimitet som är påverkad av deras respektive befattning eller liknande.

2.7 Behandling av empiriskt material

För att ge en förståelse av hur den empiriska studie har bedrivits skall här en övergripande genomgång av tillvägagångssättet presenteras. Arbetet inleddes med att ladda ned uttalanden utförda av Övervakningspanelen från Redovisningsrådets hemsida. Detta förfarande gav oss information om vilka bolag som blivit kritiserade och kunde därför kontakta respektive bolag gällande beställning av de berörda finansiella rapporterna.

Uttalandena studerades noggrant och följdes upp med en granskning av de berörda punkterna i respektive bolags årsredovisning för det gällande året. Berörda rekommendationer studerades även för att en djupare förståelse för uttalandet skulle uppnås och för att kunna fastställa vad som skall redovisas.

För att ge en sammanfattande bild av det insamlade material börjar vi i den empiriska studien med att kort presentera varje uttalande för sig och därefter i de efterföljande styckena på ett mer specifikt sätt kartlägga hur bolagen redovisat i den kritiserade årsredovisningen. Därefter för att kontrollera effekten i Övervakningspanelen verksamhet genomfördes en grundlig granskning av bolagens nästkommande årsredovisning på de berörda områdena. Syftet med detta förfarande var att erhålla kunskap om bolagen rättat sig efter Övervakningspanelens uttalande eller inte.

2.8 Kapitelsammanfattning

Vid val av metod som är mest applicerbar på studien gäller det att i början klarlägga uppsatsens syfte. Syftet med vår uppsats är att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet. Vi kommer att använda en kvalitativ metod då målet med uppsatsen är insikt istället för statistisk analys. Den kvalitativa metoden är mindre formaliserad och har primärt ett förståande syfte. Holme och Solvang (1997) anser vidare att det väsentliga blir istället att vi samlar in information för att få en starkare insikt och djupare förståelse av det vi studerar vilka bolag som tagit till sig av kritiken eller negligerat den och på så sätt förklara om Övervakningspanelen besitter legitimitet. Vidare har vi valt en induktiv ansats då vi vill studera hur något ser ut i empirin och därefter analyseras det empiriska materialet med hjälp av den teoretiska referensramen. I vår uppsats kommer vi att utföra en totalundersökning då vi undersöker 13 bolag som blivit kritiserade av Övervakningspanelen och där det ges möjlighet att undersöka effektiviteten och

efterlevnaden i Övervakningspanelens uttalanden. Totalt behandlas 15 uttalanden då vissa bolag blivit kritiserade mer än en gång. Två bolag har blivit exkluderade från undersökningen då deras erhållna kritik rörde engångsföreteelser som gjorde det omöjligt att mäta effektiviteten i dessa uttalanden. Vidare i kapitlet klarläggs uppsatsens kvalitet med utgångspunkt i begreppen validitet och reliabilitet. En dokumentstudie kommer att användas då denna metod ger oss bäst insyn hur de kritiserade bolagen tar till sig av den uttalade kritiken och bäst angriper uppsatsens syfte.

3. Övervakningspanelen

För att en djupare förståelse för uppsatsens område skall uppnås, skall detta kapitel ge en beskrivning av Övervakningspanelens mål, organisation och verksamhet. En beskrivning kommer att presenteras av tillvägagångssättet och bakgrunden vid framställandet av ett uttalande.

3.1 Inledning

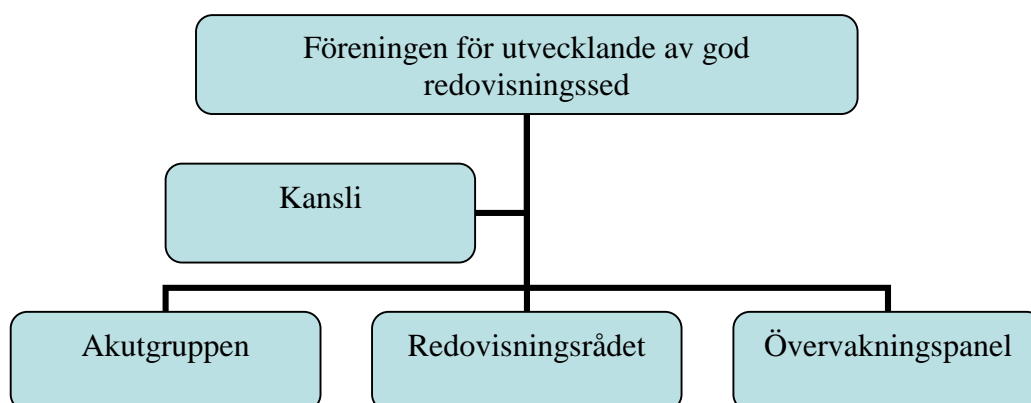
År 1989 bildade staten, Föreningen för auktoriserade revisorer (FAR) och Sveriges Industriförbund "Stiftelsen (fr.o.m 1998 Föreningen) för utvecklande av god redovisningssed" (Nilsson, 2002). Enligt Nilsson (2002) bör det noteras att staten inte längre är representerad i Föreningen för utvecklande av god redovisningssed. I Sverige har Föreningen för utvecklande av god redovisningssed till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed genom att verka för en enhetlig redovisning. Då den finansiella rapporteringen till kapitalmarknaden uppmärksamts genom ett antal skandaler och att internationella standards (IFRS) utvecklas starkt och numera är gällande inom Europa har Föreningen beslutat att inrätta en särskild och självständig panel för övervakning av finansiell rapportering (Grundvall, Heurlin och Rundfelt, 2003). I och med att uppsatsen syftar till att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet, ges det i detta kapitel en utförlig beskrivning av denna panels mål, organisation och verksamhet.

3.2 Övervakningspanelens mål

Panelen för övervakning av finansiell rapportering bildades i april 2003 och har uppgiften att övervaka att svenska aktiebolag, vilka har aktier inregistrerade eller noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats, upprättar sina finansiella rapporter i enlighet med lag eller annan författning samt enligt god sed för aktiemarknadsbolag (Grundvall m.fl., 2003). Övervakningen syftar således till att skydda investerare och att upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden och ett led i att uppfylla detta syfte är att verka för att generella problem uppmärksammas och rapporteras till lämpligt regelskapande organ, i synnerhet Redovisningsrådet (RR) vars syfte är att utfärda redovisningsrekommendationer samt att sprida information beträffande redovisningsfrågor för börsnoterade företag (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2003a). RR:s rekommendationer har fått karaktären av mer eller mindre bindande rekommendationer för företag vars aktier är föremål för offentlig handel eller genom sin storlek har ett stort allmänt intresse (Nytt från revisorn, 2004).

3.3 Övervakningspanelens organisation

Övervakningspanelen utgör vid sidan av RR och Akutgruppen en självständig enhet under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed och Övervakningspanelens granskning ombesörjes av ett kansli under ledning av Dennis Svensson, auktoriserad revisor och delägare i Öhrlings PricewaterHouseCoopers. Kansliets resurser används gemensamt, vid utredningar och administration, av de tre enheterna. (Grundvall m.fl., 2003) Övervakningspanelen består av tio ledamöter vilka utses av Föreningen för en tid på två år. Ordförande för Övervakningspanelen är före detta justitierådet Hans-Gunnar Solerud och till vice ordförande har direktör Clas Reuterskiöld och professor Lars Östman utsetts. Övriga sju ledamöter är: Ulf Egenäs (direktör), Carina Fritz (direktör), Hans Karlsson (civilekonom), Christina Liffner (direktör), Kajs Lindståhl (direktör), Mats-Olof Ljungquist (direktör) och Ingvar Petterson (direktör). Övervakningspanelen har även en ordförandegrupp, vilken bildas av ordföranden och de båda vice ordförandena.

Figur 2: Föreningen för utvecklande av god redovisningsseds organisationsschema

3.4 Övervakningspanelens verksamhet

Övervakningspanelen avser att pröva ärenden som antingen direkt förelagts Panelen eller på annat sätt kommit till dess kännedom. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004d) Genomgången av bolagens finansiella rapporter utförs som tidigare nämnts av kansliet där det ingår fem särskilda granskningsmän på deltid. Granskningsmännen består av Rolf Runefeldt (docent), Peter Malmquist (börsanalytiker), Björn Grundvall (revisor Ernst & Young), Bo Magnusson (revisor Deloitte) och Sigvard Heurlin (revisor Öhrlings PricewaterHouseCoopers) (Öhman, 2004). Vid genomgången av bolagens årsredovisningar utgör förvaltningsberättelsen och de finansiella rapporterna inklusive noterna tyngdpunkten för granskarna. För att undvika eventuella

jävsituationer läser inte granskare eller medbedömare årsredovisningar i företag som är kopplade till den byrå där de är anställda. I samband med genomläsningen upprättas ett protokoll, vilket sänds till de andra granskarna för att säkerställa att iakttagelserna är korrekta. Protokollet skickas därefter, i form av ett brev, till det kritiserade bolaget. Genom detta förfarande kan det uppstå en dialog mellan bolaget och kansliet beträffande de oklarheter som påträffats i bolagets årsredovisning. När dialogen är avslutad vidtas normalt ingen ytterligare åtgärd då kansliet förmodar att bolaget korrigerar kansliets iakttagelser i de kommande rapporterna. Kansliet kan även i sin granskning av de finansiella rapporterna göra iakttagelser som bedöms vara ett mer allvarligt avsteg från gällande regelverk på redovisningsområdet. När ett sådant fall föreligger tar kansliet kontakt med ordförandegruppen. Övervakningspanelen avgör sedan själv, med utgångspunkt av kriterierna väsentlighet och risk, genom ordförandegruppen om ärendet skall tas upp till utredning. När ett ärende har beslutats att tas upp till utredning informeras den börs eller auktoriserade marknadsplats där bolaget har aktier noterade eller inregistrerade.(Grundvall m.fl., 2002)

I regel baseras prövningen på publicerat material, men eventuella förtydliganden och kompletteringar beträffande sakförhållanden av betydelse kan med stöd av noteringsavtalen erhållas från de noterade bolagen (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004d). Då Övervakningspanelen vill säkerställa full medverkan från de bolag som granskas omfattas materialet som bolagen lämnar ifrån sig av sekretess (Panelen för övervakning av finansiella rapporter, 2003a). De berörda bolagen har inför Övervakningspanelen möjlighet att yttra sina åsikter, både skriftligen och muntligen, gällande den framförda utredningen. (Grundvall m.fl., 2003) Ärendet avgörs, om det inte föreligger särskilda skäl, efter att en tjänsteman vid kansliet eller ledamot i Övervakningspanelen framfört ärendet inför Panelen. Besluten från Övervakningspanelen tas sedan genom röstning, där majoritetens mening vinner. Vid lika röstetal vinner den mening som ordförande biträder. När Övervakningspanelens tagit ett beslut underrättas både det berörda bolaget och den börs eller auktoriserade marknadsplats där bolaget har aktier noterade eller inregistrerade om beslutet. Om Övervakningspanelen beslutat att kritisera ett bolag skall beslutet offentliggöras på Redovisningsrådets hemsida och genom ett pressmeddelande. Ärenden som under det gångna året varit uppe för prövning i Övervakningspanelen publiceras även i en årlig rapport från Övervakningspanelen. Samtliga bolag Övervakningspanelen har anfört kritik mot kommer en övergripande presentation att ges i kapitel sex.

3.5 Övervakningspanelens uttalanden - Allmänpreventiv effekt

Övervakningspanelens uttalanden ges ut som en allmänpreventiv effekt mot regelöverträdelser på bolags fortsatta finansiella rapporter. Ett mått på den allmänpreventiva effekten, som ett sanktionssystem innehar, kan uttryckas genom graden av förväntning att sanktionen kommer att utges vid regelöverträdelse. Ett uttalandes omfattning beror till stor del på hur allvarligt investerare, kreditgivare, leverantörer och allmänheten ser på de uppkomna avvikelserna och de noterade bolagen är i sin tur beroende av ett vidmakthållet förtroende hos dess intressenter. Framstår Övervakningspanelen på kapitalmarknaden och hos berörda intressenter som en organisation med avsaknad av legitimitet, får dess uttalande heller inget erkännande hos dessa och uttalandena kommer då heller inte att verka som en allmänpreventiv effekt.

3.6 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel beskrevs Övervakningspanelens bildande, mål, organisation och verksamhet då vi ville att en djupare förståelse av uppsatsens område skulle erhållas. Övervakningspanelen bildades i april 2003 och dess mål är att övervaka att svenska aktiebolag, vilka har aktier inregistrerade eller noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats, upprättar sina finansiella rapporter i enlighet med lag eller annan författning samt enligt god sed för aktiemarknadsbolag. Övervakningspanelens består av tio ledamöter vilka utses av Föreningen för en tid på två år. Ordförande för Övervakningspanelen är före detta justitierådet Hans-Gunnar Solerud och till vice ordförande har direktör Clas Reuterskiöld och professor Lars Östman utsetts. Övervakningspanelen avser att pröva ärenden som antingen direkt förelagts Panelen eller på annat sätt kommit till dess kännedom. Om Övervakningspanelen beslutat att kritisera ett bolag skall beslutet offentliggöras på Redovisningsrådets hemsida och genom ett pressmeddelande. Övervakningspanelens uttalanden skall fungera som en allmänpreventiv effekt mot regelöverträdelser på bolags fortsatta finansiella rapporter.

4. Teoretisk referensram

I detta kapitel beskrivs den teoretiska referensramen, legitimitet samt effektivitet, vilken kommer att appliceras inom det undersökta området förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet.

4.1 Inledning

I detta kapitel kommer ett antal teoriområden att presenteras och diskuteras som kan bidra till att förklara Övervakningspanelens legitimitet. De teoretiska förklaringsansatserna används som en sorts verktyg för att analysera de empiriska resultaten och för att slutligen kunna dra slutsatser kring utförd studie. Kapitlet ger en översiktlig presentation av de teoretiska förklaringsansatserna, legitimitet och effektivitet. Dessa ger en viss inblick i orsakerna av Panelens uppnådda eller avsaknad av legitimitet, och kan därför ge viss förklaring till empirin.

Legitimitet och effektivitet är flerdimensionella, mångtydiga och omstridda begrepp och för att uppnå empirisk kunskap krävs det att en användbar begreppsbestämning sker då begreppen i sig innehåller kunskap. Men i och med denna bestämning kommer en avgränsning att ske, vilket innebär att en förenkling av den komplexa verklighet vi avser att undersöka inträffar. Dock är det denna förenkling som underlättar för en bättre förståelse för komplexiteten. Vi skall i detta kapitel försöka ange en sorts kärna av begreppen legitimitet och effektivitet vilka sedan kan användas i den empiriska analysen.

4.2 Effektivitet, vad är det?

4.2.1 Begreppsbestämning av effektivitet

Effektivitet är grundläggande för en analys av all organiserad verksamhet och Karlöf (2001) menar att allting vi individer och organisationer gör faktiskt syftar till effektivitet. Vidare anser Karlöf att det vi gör i organiserad form syftar till att skapa nytta för någon annan, till exempel aktieägare eller allmänheten. Inom företagsekonomin är effektivitet ett centralt begrepp, vilket i ekonomiska sammanhang åsyftar till relationen mellan insatserna i en verksamhet och verksamhetens resultat (Ax, Johansson och Kullvén, 2005). Enligt Greve (1997) kan mål uppnås genom inrättandet av en organisation och vanligtvis är graden av måluppfyllelse det som betecknar effektivitet.

Det kan dock vara så att begreppet effektivitet är förknippat med andra mått och det kan förekomma en differentierad syn på vad begreppet står för (Greve, 1997), dock kan det vid en genomgång av effektivitets olika definitioner finnas att den

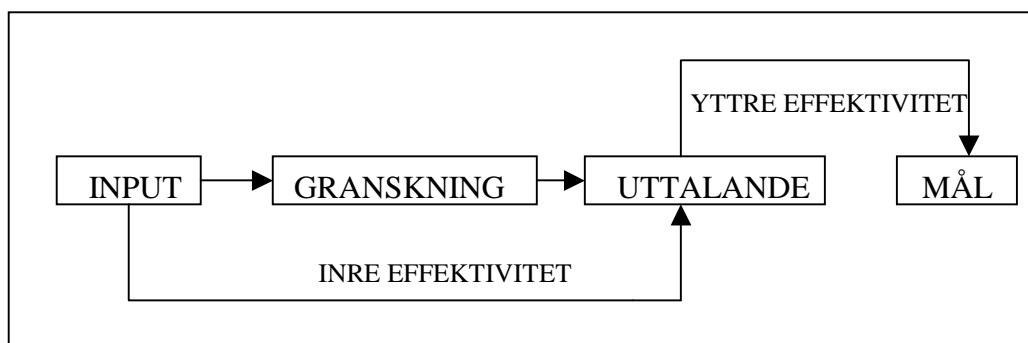
sammantagna bilden av begreppet kan sammanfattas med måluppfyllelse, vilket är den betydelse som kommer att nyttjas i denna uppsats. För att ge en mer konkret förklaring av begreppet kan det kort beskrivas som ett systems förmåga att producera resultat, skapa välbefinnande och lösa inre problem.

4.2.2 Inre respektive yttre effektivitet

Anthony och Govindarajan (2003) menar att effektivitet kan delas upp i en inre och yttre effektivitet, där den inre effektiviteten är ett sorts produktivitetsmått och den yttre effektiviteten brukar åsyfta på extern måluppfyllelse. De menar att den inre effektiviteten mäts genom att klarlägga förhållandet mellan input (insats) och output (det verksamheten producerar) och att verksamheter uppnår denna inre effektivitet genom att producera en given mängd output med minsta möjliga input/kostnad. Alltså handlar det om *att producera saker rätt* enligt Anthony och Govindarajan (2003). Av Övervakningspanelen krävs det för att uppnå inre effektivitet att de beslut Panelen fattar och offentliggör är grundande på välgranskade dokument med tillfredsställande insats. Denna inre effektivitet kan därav bidra till den yttre effektiviteten, detta då välgranskade dokument kan medföra att dess uttalanden kan upplevas som väsentliga och relevanta av Panelens omgivning.

Yttre effektivitet uppnår verksamheter enligt Anthony och Govindarajan (2003) genom extern måluppfyllelse, det vill säga denna effektivitet är beroende av förhållandet mellan verksamhetens output och dess omgivning. De menar vidare att bedömningen av den yttre effektiviteten är subjektiv, vilket påverkas av verksamhetens möjlighet att *producera rätt saker* till dess omvärld. Den yttre effektiviteten bör vara av vikt för Panelen att uppnå, för upplevs inte dess uttalanden som väsentliga av dess omgivning, kan det inte anses att Panelen har kritiserat rätt saker, varför heller inte någon effektivitet i dessa uppstår. Panelens relation till dess omgivning bör på dessa grunder anses vara av betydelse för att dess huvudsakliga mål skall kunna uppfyllas, nämligen att skapa en enhetlig redovisning bland bolagen för att bidra till en effektivare kapitalmarknad.

Tillsammans bildar därmed dessa två komponenter ett mått på den totala effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och det bör klargöras att effektiviteten hos Panelen kommer att mäts utifrån graden av dess måluppfyllelse. Detta då verksamheter enligt Anthony och Govindarajan (2003) tvingas både producera saker rätt och rätt saker.

Figur 3: Förhållandet mellan inre och yttre effektivitet

För Övervakningspanelen ligger den yttre målsättningen i företagens efterlevnad av gällande regelverk genom att bolagen rättar sig efter uttalad kritik, varav den yttre effektiviteten definieras efter detta mål. Ansatsen i denna uppsats är därför att studera den yttre effektiviteten för att uppnå uppsatsens syfte. Graden av måluppfyllelse kan ofta vara svår att mäta, vilket kan medföra att effektivitet ofta får uttryckas genom kvalitativa uppskattningar. Effektiviteten behandlas därför relativt, och i de lägen effektivitetsstörande aspekter skulle finnas behöver det inte innebära att Övervakningspanelens uttalanden är helt och hållet ineffektiva, utan att effekten är begränsad. För att utföra en kvalitativ bedömning av Övervakningspanelens effektivitet kommer stor nytta att dras av redan etablerade teorier.

4.3 Legitimitet

4.3.1 Legitimitet – förutsättning för organisationens fortlevnad

Legitimitet handlar om en organisations erkännande och sociologen Max Weber (1983) menar att en organisation på kort sikt inte behöver uppnå erkännande av sin omgivning för dess fortlevnad, men att det i det långa loppet krävs för institutionens fortsatta existens att de underlydande uppfattar det som legitimt att beslut som rör dem fattas av någon annan. Då organisationens makt vilar på grunden av att de underställda faktiskt agerar efter de givna besluten, kan makten uttryckas som legitim (Østerberg & Engelstad, 1984). Makt som inte kan luta sig tillbaka på en legitim grund är synnerligen bräcklig enligt ett centralt antagande inom det politiska och filosofiska tänkandet (Karlsson, 1991) vilket ett uttalande från Kenneth Boulding (1978) (angiven i Karlsson, 1991) belyser vikten av;

“...if there is one thing on which everything else hangs, it is the dynamics of legitimacy. If you lose legitimacy, you have lost everything. You are an absolutely dead duck, no matter of how much threat you have.” (sid. 71)

Karlsson (1991) menar att en organisation ingår i ett större system och är beroende av ett fungerande utbyte med denna omgivning för dess fortsatta överlevnad. Organisationens överlevnad är därför till stor del beroende av dess förmåga att motsvara omgivningens behov under en längre period (Lipset, 1966). Då legitimitet uppfattas som en nödvändig resurs för organisationens fortsatta existens är det därför av väsentlig karaktär att verksamheten försäkras sig om omgivningens erkännande av dess verksamhet.

4.3.2 Legitimitet – En nödvändig och problematisk resurs

För en organisations fortlevnad betraktas legitimitet sålunda som en förutsättning och vid uppnådd legitimitet kan denne komma att betraktas som en resurs enligt Greve (1997) då den kan ge en viss frihet till att kunna driva en viss önskad förändringsriktning. I de situationer en organisation besitter en bristande eller en tveksam legitimitet kan detta faktum skapa vissa störningar i organisationens relationer med dess omgivning och hinder kan därför uppstå för organisationens fortsatta verksamhet enligt Karlsson (1991). Hon menar därför att legitimitet kan både begränsa och expandera handlingsutrymmet och avgörande för organisationers strävan att uppnå legitimitet ligger i ställningstagandet från dem vilka påverkas av organisationens beslut. Utifrån detta anser hon därför att legitimitet kan uppfattas både som en nödvändig resurs och som en väldigt problematisk sådan. Det anses nödvändigt då den är en förutsättning för att uppnå störningsfria relationer och problematisk i den bemärkelsen att organisationen granskas av andra som bedömer organisationens handlande utifrån vitt skilda kriterier (Karlsson, 1991).

Ljungdahl (1999) menar att en viktig aspekt för att uppnå legitimitet är att organisationen och dess verksamhet uppfattas som trovärdig. Detta då avsaknad av detta säkerligen kan leda till att dess verksamhet ifrågasätts och kan utmålas som oaktsam, ineffektiv och illegitim och sålunda är i avsaknad av ett erkännande. Østerberg & Engelstad (1984) har utifrån detta därför dragit slutsatsen att ett av fundamenten för en organisations uppnådda legitimitet således ligger i graden av de utfästelsers trovärdighet organisationen erbjuder dess omgivning.

Enligt Østerberg & Engelstad (1984) kan det många gånger råda ett visst avstånd mellan organisationen och dess omgivning och organisationen kan därför ibland upplevas som något av en opersonlig instans. De menar därför att det kan vara svårt för organisationen att nå fram till dess omgivning och dess intressenter med goda drivkrafter och motiv som kan rättfärdiga dess verksamhet för att uppnå ett erkännande av dess omgivning. Detta kan i längden medföra ett potentiellt hot mot verksamhetens legitimitet.

I de fall legitimitet är en bristvara för en organisation, kan det på goda grunder antas att organisationen kommer att handla i syfte att anskaffa denna resurs (Karlsson, 1991) och enligt Ljungdahl (1999) finns det olika legitimeringsstrategier för en organisation att ta till handa för att överbrygga en eventuell legitimitetsklyfta, organisationen kan till exempel försöka övertala, upplysa eller distrahera dess omgivning, för att återvinna dess förtroende.

4.3.3 Webers legitimitetstypologi

Weber (1983) menar att legitimitet ligger i det när ett erkännande uppstår av att verksamheten finnes vara i överensstämmelse med gällande värderingar och därför betraktas som rätt och riktigt. Schmitter (2001) menar dock att legitimitet egentligen handlar om något som i princip är osynligt, och att det lättast går att få syn på det när det har upphört eller när organisationen är i kris, varför denne är svår att bedöma. Weber (1983) har i sin kända legitimitetstypologi skilt mellan legitimitet som grundas på legal-rationalitet, karisma och slutligen tradition. Det skall dock has i åtanke att det kan förekomma kombinationer av dessa legitimitetsformer i ett givet organ.

I den legal-rationella legitimiteten menar Weber (1983) att auktoriteten är nära knuten till den position som ett organ uppnår och innehar. Organ kan här likställas med en organisation. Denna legitimitet kan uttryckas som en opersonlig instans, då den endast syftar till organisationens uppnådda ställning, vilken uppnår legitimitet genom dess position och därför betraktas som auktoritativ enligt Weber (1983). Enligt Karlsson (1991) kan denna legitimitet uttryckas som byråkratisk. Agevall (2001) menar att restriktionerna gällande denna legitimitet sätts upp i form av bestämmande regler för vem som får agera i processen och för vad som är relevant. Dessa relevansregler, legaliteten, är det avgörande vid bedömningen och Agevall (2001) menar att legaliteten här får bestämma och det är denna som det hänvisas till när organisationers legitimitet hävdas.

Personliga egenskaper, utöver en viss stadgad kompetens är i den legal-rationella legitimiteten ointressant, utan kommer istället fram i den karismatiska legitimiteten där en viss person istället kan betraktas som auktoritativ och på detta vis uppnå legitimitet (Agevall, 2001). Legitimiteten baseras här på utpräglat personliga egenskaper hos de styrande vilka kan uppfattas som unika och därför anses göra personen särskilt ägnad för sin position (Weber, 1983). Dock låter sig denna form svårligen rutiniseras enligt Karlsson (1991) och har därför en tendens till att övergå till någon av de andra två legalitetsformerna, legal-rationell eller tradition.

Den sistnämnda traditionella legalitetsformen baseras uppå en tro av det redan länge etablerade, då organisationer ofta följer mönstret av det som redan står

skrivet (Weber, 1983). Karlsson (1991) menar att denna legitimitetsform grundas i tron att inte ifrågasätta vad som helgats av traditionen. Då Övervakningspanelen är ett relativt nytt fenomen kan Panelen uppfattas av bolagen som att de ifrågasätter traditionen på redovisningsområdet. Panelen bör därför sträva efter att göra sin verksamhet sedvanlig för att uppnå legitimitet utifrån denna aspekt.

4.4 Förhållandet mellan legitimitet och effektivitet

Greve (1997) menar att de organisationer som överlever gör det eftersom de besitter rutiner och kompetens som gör dem mer effektiva än andra samt att denna effektivitet har uppnåtts dels genom att använda effektiva rutiner, dels genom inläring och selektion av rutiner. De organisationer som är nyetablerade går i allmänhet igenom en period där de måste lära sig att utföra sina uppgifter effektivt i syftet att uppnå legitimitet för dess fortlevnad. Inlärningskurvor har i flera undersökningar studerats i många länder och i många olika organisationer, där det har visat sig att just nyetablerade organisationer har lägre effektivitet än äldre organisationer (Greve, 1997).

Lipset (1966), vilken har behandlat politiska system och den enskilde människans engagemang i politiken, delar Webers synsätt då han definierar legitimitet i det politiska systemet som dess förmåga att skapa och vidmakthålla tron att de politiska institutioner man har är de som bäst passar samhället. Han menar att stabiliteten hos en organisation och dess varaktighet i högsta grad är beroende av dess uppnådda effektivitet och legitimitet. Enligt Lipset (1966) syftar effektivitet till den faktiska prestationsförmågan, i den utsträckning omgivningen upplever verksamheten har uppfyllt sina uppgifter, medan legitimitet syftar till organisationens förmåga att skapa och vidmakthålla tron att dess institution är den som bäst passar omgivningen och marknaden. Karlsson (1991) anger att utan legitimitet kommer en ordning att vara instabil och ovaraktig, vilket medför själva innehavet av en ledningsposition mer osäkert. Lipset (1966) anger utifrån dessa grunder:

”Medan effektiviteten huvudsakligen bedöms med hjälp av åstadkomna resultat, är legitimiteten en värderingsfråga. Olika grupper betraktar ett politiskt system som legitimt eller illegitimt alltefter som dess värderingar stämmer med de egna.” (Sid. 61)

Lipset (1966) har behandlat politiska system i sin undersökning, men vi har gjort den bedömningen att hans syn på dessa begrepp även kan tillämpas på en organisation som Övervakningspanelen.

Övervakningspanelen är en relativt nybildad organisation varför dess verksamhet kan upplevas som något av en förändring hos de berörda bolagens arbete med

dess framställning av redovisning. Detta då det genom Övervakningspanelens granskning av finansiella rapporter har kommit att ställas högre krav på att bolagens redovisning är regelrätt utförd i jämförelse med tidigare. Lipset (1966) är av den åsikten att legitimitetskriser i organisationer just kan orsakas av omgivningens upplevelse av förändringar. Lipset (1966) menar vidare att då en organisation istället ställs inför en effektivitetskris är det avgörande för en analys av en organisations stabilitet att erhålla kunskap om dess relativa legitimitet. Detta då en stabil legitim organisation kan komma att hotas om dess effektivitet vid ett flertal tillfällen bryts ned (Lipset, 1966).

4.4.1 Lipsets fyrfältstabell angående effektivitet samt legitimitet

Lipset (1966) har definitionsmässigt särskiljt mellan de två begreppen effektivitet och legitimitet, men han anger ändå att det finns ett tydligt samband mellan dessa två begrepp. Enligt Karlsson (1991) är dessa två begrepp i praktiken i högsta grad avhängiga av varandra och kan därför uttryckas som att de interagerar organiskt. Lipset har i en fyrfältstabell försökt framställa förhållandet mellan dessa två begrepp;

Tabell 1 Fyrfältstabell effektivitet/legitimitet (Lipset, 1966, sid 65)

		Effektivitet	
		+	-
Legitimitet	+	A	B
	-	C	D

Lipset (1966) anger att de organisationer som faller inom ruta A, de som innehar både en hög effektivitet och legitimitet, har en stabil verksamhet och en god grund att arbeta efter för dess fortsatta existens. Dessa organisationer upplevs inneha auktoritet och har en god relation till dess omgivning för att kunna fortleva och utöva makt över dess ”underordnande”. Vidare menar Lipset (1966) att de organisationer som istället hör hemma i ruta D, de som är ineffektiva och illegitima, motsatsen till organisationer i ruta A, är definitionsmässigt labila och kan lätt bryta samman. De besitter ingen godtycklig relation till dess omgivning och uppnår heller inte dess mål och har därför en ytterst liten möjlighet att kunna fortleva.

Organisationerna som faller inom ruta B eller C bör sträva efter att öka dess effektivitet respektive legitimitet för att slutligen åstadkomma en stabil

verksamhet och falla inom ruta A för att på längre sikt kunna överleva samt kunna utöva makt över de ”underordnade”.

Det ultimata för en organisation är att finna en balans mellan dessa båda begrepp för att på det viset prestera bästa resultat samt för att uppnå dess uppställda mål. Lipset (1966) hävdar dock att en högeffektiv organisation på kort sikt med illegitim verksamhet är mindre stabila än de organisationer som åstadkommer relativt låg effektivitet men upprätthåller hög legitimitet. Men han betonar dock att en långvarig effektivitet som upprätthållits under en lång period kan ge legitimitet åt en organisation.

4.4.2 Effektivitet som värdekategorimått av Panelens legitimitet

Legitimitet är ett begrepp som i allra högsta grad är omtvistat och genom historien har det både brukats och missbrukats på olika sätt (Schmitter, 2001). Idag används begreppet som ett mer generellt makrobegrepp, ofta utan att tydligt definieras eller avgränsas. (Edlund, 2002) Men i denna uppsats kommer legitimitet att behandlas som en förutsättning för organisationens fortlevnad samt en grundförutsättning för maktutövande. Argumentet för detta ligger i att legitimitet anses på ett flertal håll i litteraturen vara det element som stabiliserar maktrelationer och beskrivs som en resurs som eftersträvas av makthavare och grunden för en legitim maktutövning ligger hos relationen mellan överordnad och underordnad, då det är de underordnade som skänker de överordnade legitimitet. Legitimiteten ligger därför just i förmågan att skapa och vidmakthålla tron att de institutioner man besitter är de bäst fungerande och bäst passande.

Omfattningen av legitimitet kommer att utgå från graden av uppnått erkännande av organisationens omgivning i form av effektivitet i Övervakningspanelens verksamhet. Legitimitet kommer därför att uttryckas från uppsatsens utgångspunkt som det som bedöms och fås av utomstående acceptans av organisationens handlingar, målsättningar eller värderingar.

Slutsatsen som kan dras enligt Karlsson (1991) av ovananförd diskussion kring förhållande mellan effektivitet och legitimitet är att faktisk effektivitet och effektivitetsindikatorer inte är oväsentliga vid studier om legitimitet och kan därför vara ett centralt värdekategorimått, det vill säga en kategori för att värdera en organisations legitimitet. Sambandet mellan dessa två begrepp är kanske inte helt självklar, men i en utredning av Sveriges riksdag (1997) rörande riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket har det hävdats att effektivitet och legitimitet inte nödvändigtvis är motsatta värden, utan att en organisation med begränsad effektivitet även är mindre legitim. Effektivitet kan på dessa grunder anses vara ett värdekategorimått för legitimitet och något som Weber (1983) klart uttalar är att det är en organisations förmåga att producera effektivitet som gör det till en

dominerande auktoritetsstruktur. Inget maktsystem, som inte förmår att uppvisa åtminstone viss effektivitet, kan bibehålla sin legitimitet. Enligt Karlsson (1991) kan makten legitimeras sig själv enbart genom att uppnå hög effektivitet och då effektiviteten urholkas upphör också maktens legitimitet. Detta har hon konstaterat efter Habermas (1973) huvudteser, vilken bland annat anger att det finns ett intimt samband mellan effektivitet och legitimitet, då effektiviteten är den centrala legitimitetsbasen.

Utifrån detta resonemang kommer Övervakningspanelens grad av legitimitet att avgöras i denna uppsats. Beroende på grad av effektivitet i Panelens verksamhet hos bolagens årsredovisningar, kommer Övervakningspanelens legitimitet att förklaras. Andra kriterier än effektivitet kommer inte att nyttjas vid denna värdering, då vi är av åsikten att effektivitet är en viktig faktor vid denna bedömning för Övervakningspanelen. Detta hävdar vi då legitimitet ligger i organisationens förmåga att skapa och vidmakthålla tron att de institutioner de besitter är de bäst fungerande och bäst passande. Varför vi vill mena att uttalandenas effektivitet kan belysa just detta. Vi har därför genom ovanstående försökt belysa sambandet mellan dessa, för att på dessa grunder försöka kunna dra relevanta slutsatser kring Övervakningspanelens legitimitet. Då Övervakningspanelens legitimitet endast kommer att förklaras genom att vi studera effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet, kommer kanske en något snäv och något osäker bedömning att ske. Vi är dock i tron att effektiviteten kan ge övergripande bild av Panelens legitimitet.

Agevall (2001) anser att om graden av en organisations uppnådda legitimitet eller avsaknad av denna empiriskt skall besvaras, måste vissa saker specificeras, nämligen vem som eventuellt efterfrågar detta erkännande, vems erkännande som efterfrågas och vad som eventuellt anförs för att uppnå detta erkännande. För att generalisera uppsatsens frågställning berörande Övervakningspanelens grad av uppnådd legitimitet skall dessa frågor därför försöka vederläggas.

För Övervakningspanelens del är det Föreningen för utvecklande av god redovisningssed samt Övervakningspanelen som eftersöker erkännandet i strävan av Panelens legitimitet. Beträffande vems erkännande som efterfrågas rörande Övervakningspanelen kan detta besvaras med de bolag som är berörda av Panelens granskning samt dess intressenter i form av investerare, anställda, analytiker och så vidare. Vad Övervakningspanelen anför för att uppnå detta erkännande är svårt att besvara då vi ej har varit i kontakt med Övervakningspanelen i sig. Det man kort kan besvara detta med enligt oss ligger dock i att de offentliga uttalanden de upprättar är grundade på välgranskade dokument utav auktoritativa personer. Detta för att öka tillförlitligheten av dessa och då även att de kritiserade bolag rättar sig efter denna kritik.

4.5 Kapitelsammanfattning

Vi har i detta kapitel ställt samman den teoretiska referensramen kring effektivitet och legitimitet, vilka kommer att ligga till grund för den empiriska analysen för att slutligen kunna dra slutsatsen kring Övervakningspanelens legitimitet. Legitimitet kommer i denna uppsats att behandlas som en förutsättning för Övervakningspanelens fortlevnad samt en grundförutsättning för maktutövande. Legitimitet kommer att uttryckas som det som bedöms och fås av utomståendes erkännande samt av omgivningens acceptans av Övervakningspanelens handlingar, målsättningar och värderingar. Vid bedömningen av Övervakningspanelens legitimitet kommer effektiviteten i Panelens uttalande på de kritiserade bolagens nästkommande finansiella rapport att användas, detta då effektivitet ses som ett värdekategorimått för legitimitet. Effektivitet syftar till relationen mellan insatserna i en verksamhet och dess resultat och vanligtvis bedöms den efter graden av måluppfyllelse. Effektivitet kan delas upp i inre respektive yttre effektivitet, där den inre syftar till att producera saker rätt samt den yttre till att producera rätt saker till dess omvärld. Syftet för uppsatsen ligger i att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet. Då Panelen utger uttalanden i syftet av dess yttre målsättning vilken ligger i bolagens efterlevnad av gällande regelverk, kommer vi därför endast att studera den yttre effektiviteten då denne kan likställas med den yttre målsättningen.

5. Presentation av Övervakningspanelens uttalanden

I detta kapitel redogör vi övergripande de beslut från Övervakningspanelen som ligger till grund för undersökningen samt resultaten som åstadkommits inom det undersökta området, förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet. Resultatet bygger på den utförda empiriska studien.

5.1 Inledning

För att ge en sammanfattande bild av vårt insamlade material kommer vi att börja med att kort presentera varje uttalande för sig och därefter i de efterföljande styckena på ett mer specifikt sätt kartlägga hur bolagen redovisat i den kritiserade årsredovisningen samt hur det redovisat i den nästkommande årsredovisningen. Syftet med förfarandet var att erhålla kunskap om bolagen rättat sig efter Övervakningspanelens uttalande eller inte. Denna kunskap är av essentiell betydelse för att besvara uppsatsens syfte.

5.2 Beslut 2003:2 Telelogic AB – Om användande i resultaträkningen av resultatbegreppet ”Resultat före omstruktureringskostnader”

Kritik har från Övervakningspanelen riktas mot Telelogics årsredovisning för år 2002 beträffande bolagets användning av ett resultatbegrepp som anger rörelseresultatet före omstruktureringskostnad. Enligt Redovisningsrådets rekommendation RR 4, Redovisning av extra ordinära intäkter och kostnader samt upplysningar för jämförelseändamål, skall det i resultaträkningen anges ”rörelsens resultat före och efter avskrivningar, resultat efter finansiella poster samt årets nettovinst” och således skall bolag inte införa bolagsspecifika resultatbegrepp såsom Telelogics resultatbegrepp. Ett eventuellt införande resulterar ofta att måttet får en framträdande plats i till exempel presentationen av bolagets utveckling, liksom i presentationen av nyckeltal. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2003d)

5.2.1 Granskning av Telelogic AB: s årsredovisningar

I den upprättade årsredovisningen för 2002 har Telelogic angett att de följer Redovisningsrådets rekommendationer, dock måste bolagets upprättande av resultaträkning anses stå i strid med RR 4, då bolaget har angett ett resultatbegrepp som regelverket inte godtar. Övervakningspanelen menade att ett felaktigt resultatbegrepp ofta får en framträdande plats i de finansiella rapporterna och skall därför inte användas. Vid presentation av nyckeltal och den ekonomiska översikten är det just det felaktiga begreppet ”rörelseresultat exklusive

omstruktureringskostnader och goodwill” som presenteras i Telelogics årsredovisning. Telelogic anser att brukandet av detta resultatbegrepp ger en läsare en bättre och rättvisande bild av koncernens ekonomiska ställning då bolaget har genomgått en väldig omstrukturering varvid stora omstruktureringskostnader uppstod (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2003d). Enligt Övervakningspanelen rättfärdigar inte denna motivering användandet av begreppet då RR 4 punkt 13 tydligt anger att resultat före och efter omstruktureringar inte är godtagbara som resultatbegrepp.

Enligt oss har Telelogic AB tagit till sig av uttalad kritik då bolaget ej nyttjar ovannämnda resultatbegrepp i årsredovisningen för 2003. Detta klargörs i not 1 under rubriken ”Ändrad redovisning”, där det har redogjorts för att omstruktureringskostnaderna behandlas under posten ”övriga rörelsekostnader”. Efter att ha studerat resultaträkningen, nyckeltalen och den ekonomiska sammanställningen i årsredovisningen för 2003 måste detta uttalande anses bekräftat och dess årsredovisning är således i överensstämmelse med RR 4.

5.3 Beslut 2004:1 Atlas Copco – Om avskrivning av goodwill

I årsredovisningen för 2002 har Atlas Copco redovisat avskrivning av goodwill med en nyttjandeperiod om 40 år. Detta har medfört att Övervakningspanelen har riktat kritik mot Atlas Copco för redovisningen av och informationen kring goodwillavskrivningar. ÅRL 4 kap. 4 § anger att den ekonomiska livslängden för goodwill skall uppgå till högst fem år, om inte annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas, om så är fallet skall upplysning om detta lämnas i not. RR 1:00 Koncernredovisning, anger att om inte annat kan påvisas antas det att nyttjandeperioden inte är längre än 20 år och bolaget skall i de fall längre period nyttjas redovisa skälen för detta val och beskriva de faktorer som har varit av avgörande betydelse. Atlas Copco har i bokslutskommentarer och not angivit skäl till avskrivningsperioden om 40 år, dock kan enligt Övervakningspanelen inte någon omedelbar betydelse tillmätas av Atlas Copcos hänvisning till den redovisningspraxis som tidigare gällt i USA, där en lägsta gräns för goodwillavskrivningar på 40 år accepterats. Heller ligger ingen betydelse i gjord hänvisning till ännu inte beslutade ändringar av eller nya rekommendationer som kan komma att bli tillämpliga i Sverige. Övervakningspanelen är av den åsikten att de uppgifter Atlas Copco uppgett i sin årsredovisning för 2002 inte uppfyller de krav som RR 1, Koncernredovisning, ställer och kritiserar därför för att inte i tillfredsställande grad ha angett de faktorer som haft avgörande betydelse vid bedömningen av att avskrivningen av viss goodwill sker enligt en nyttjandeperiod om 40 år. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004j)

5.3.1 Granskning av Atlas Copco AB:s årsredovisningar

I bokslutskommentarer under redovisningsprinciper har Atlas Copco angett att årsredovisningen är upprättad enligt Redovisningsrådets rekommendationer och har vidare angett att RR 1:00, Koncernredovisning trädde i kraft den 1 januari 2002 och att årsredovisningen därav är upprättad enligt denne. Under rubriken "goodwill" redogör Atlas för att goodwill normalt avskrivs på 10 år, medan goodwill uppkommen vid strategiska förvärv avskrivs på 20-40 år. Bolaget har i not 11 redogjort för att det skall fortsätta redovisa goodwillavskrivning gällande två bolag över en 40-års period. Detta motiverar det med att koncernen kommer över en överskådlig framtid tillämpa den omarbetade IAS-rekommendationen, då denna redovisning ger bäst rättvisande bild av koncernens resultat samt att det förekommer faktorer (starkt operativt kassaflöde, starka varumärken och omfattande kundlistor) som starkt tyder på att nyttjandeperioden överstiger 20 år. Koncernen har vidare i tabellform angett i samma not effekten på resultatet, vinst per aktie och andel eget kapital vid avskrivning under en 20 års period jämfört med en period om 40 år. Presenterad information kan ej enligt Övervakningspanelen anses stå i överensstämmelse med RR 1:00 punkt 60, då Atlas Copco ej har angett en övertygande motivering gällande dess avskrivning av goodwill över en 40-års period.

Koncernen har i not 12 i årsredovisningen för 2003 lagt till ett stycke med rubrik "Panelen för granskning av finansiell rapportering", där bolaget redogör för den erhållna kritiken samt ger en förklaring till orsaken av denna. Under detta stycke redogör bolaget även för att det har beaktat kritiken och kommer framledes att lämna mer utförlig information beträffande dess goodwill avskrivningar. I årsredovisningen för 2003 har vi dock funnit att Atlas Copco ej har tagit till sig uttalad kritik, då informationen gällande dess val av avskrivning över en 40-års period inte är mer utförligare än den som bolaget lämnade i årsredovisning för 2002. Bolaget har även angivit samma faktorer som tidigare (starkt operativt kassaflöde, starka varumärken och omfattande kundlistor) vid dess val av nyttjandeperiod och dess årsredovisning kan enligt oss således ej anses stå i överensstämmelse med RR 1:00. Bolaget har även i 2003:s årsredovisning redovisat effekten på resultatet, vinst per aktie och andel eget kapital vid avskrivning under en 20 års period jämfört med en period om 40 år under not 12.

5.4 Beslut 2004:2 Electrolux AB – Om avskrivning av goodwill

Electrolux har som Atlas Copco av Övervakningspanelen kritiserats för dess hantering av goodwillavskrivningar i årsredovisningen för 2002. Bolaget har använt sig av en nyttjandeperiod på 40 år, med en hänvisning till bland annat gällande regelverk i Nordamerika. Denna hänvisning finner dock Panelen sakna

omedelbar betydelse, då detta inte är avgörande för uppfyllelse av god sed för aktiemarknadsbolag i Sverige. Vidare har Panelen funnit att lämnade uppgifter i årsredovisningen för 2002, gällande den längre nyttjandeperioden på 40 år, inte kan anses påvisa ett förhållande som godkänner en avskrivningsperiod på längre tid än 20 år. Electrolux har angivit till Övervakningspanelen att årsredovisningen för år 2003 kommer att kompletteras med en beskrivning av de avgörande faktorerna för en nyttjandeperiod av goodwill på 40 år, detta ser Panelen naturligtvis positivt på, men gör inte att Electrolux undgår kritik för att felaktigt angivit att dess redovisning är upprättad i enlighet med RR 1:00 Koncernredovisning. Detta mot grunden att Electrolux inte i tillräcklig mån har beskrivit de faktorer som haft väsentlig betydelse för bedömningen av att viss goodwill skall skrivas av enligt en nyttjandeperiod om 40 år. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004k)

5.4.1 Granskning av Electrolux AB:s årsredovisningar

I årsredovisningen för år 2002 anges det att Electrolux' redovisning har upprättats i enlighet med god redovisningssed och Redovisningsrådets rekommendationer samt att det från 1 januari 2002 har tillämpats RR 1:00. Det har i not 1 under rubriken "Immateriella anläggningstillgångar" angett att det tillämpat en avskrivningsperiod på 40 år för den goodwill som uppstod vid de strategiskt betydelsefulla förvärven. Motiveringen till detta val är att den bedömda ekonomiska livslängden överensstämmer med den som används för goodwill vid strategiska förvärv i Nordamerika samt att förvärven ofta sker i konkurrens med företag som följer en annan redovisningspraxis än den svenska vad avser till exempel behandlingen av goodwill. Bolaget har till Övervakningspanelen angett att en mer utförlig presentation av de bakomliggande faktorerna till valet kommer att ges i kommande årsredovisning, dock kan Electrolux enligt Övervakningspanelen inte undgå kritik på det berörda området då det inte har lämnat de motiveringar som RR 1:00 fordrar.

Vi finner att Electrolux i årsredovisningen för 2003 ej har tagit till sig uttalad kritik då den lämnade informationen gällande nyttjandeperioden av goodwill inte kan anses vara mer utförlig än tidigare år. Koncernen har i not 1 under rubriken "Immateriella anläggningstillgångar" hänvisat till internationell praxis och fortsatt hänvisat till gällande regelverk i Nordamerika och lämnad information kan därav enligt oss ej anses stå i överensstämmelse med RR 1:00.

5.5 Beslut 2004:4 FastPartner AB – Redovisning av innehav i intresseföretag m.m..

Övervakningspanelen har kritiserat FastPartner beträffande deras redovisning och information kring ett flertal intressebolag. FastPartner har inte i årsredovisningen

för år 2002 redovisat intresseföretagen i koncernresultat- och koncernbalansräkningen enligt kapitalsandelsmetoden, vilket de borde ha gjort, samt för att moderbolaget inte lämnat sådana tilläggsupplysningar beträffande intresseföretagen som avses i Redovisningsrådets rekommendation RR 13, Intresseföretag, punkten 30. I ÅRL och Redovisningsrådets rekommendation RR 13, som utgör en komplettering av ÅRL och skall följas av de noterade bolagen, framgår det vilka kriterier som ett bolag måste uppfylla för att få benämnas intressebolag samt att andelar i intresseföretag skall enligt huvudregeln redovisas i koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen med tillämpning av kapitalandelsmetoden. Detta regelverk tar även upp en del undantag, vilka innebär att företag inte behöver redovisa sina innehav som intresseföretag. Dock fann Övervakningspanelens utredning att något undantag inte förelåg i FastPartners fall då bolaget i åtminstone fyra av intresseföretagen var engagerade i styrelsearbete och dialoger med företagsledningarna samt konstaterades det att det redovisade värdet av intresseföretagen dessutom var beaktansvärt. Övervakningspanelen menade att FastPartner inte kunde påstå, utifrån informationen i årsredovisningen för år 2002, att koncernens resultatandelar gällande intresseföretagen var så betydelselösa att de inte skulle ha redovisats i koncernen. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004m)

5.5.1 Granskning av FastPartner AB:s årsredovisningar

FastPartner har i tilläggsupplysning för årsredovisningen 2002 angett att de har följt Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden med undantag för RR 13, Intresseföretag. Detta val grundade det på att intresseföretagens resultatandelar var av oväsentlig betydelse och att några förpliktelser att tillskjuta kapital inte har ingåtts och/eller att ett reellt inflytande saknas. Det har dock i årsredovisningen för 2002 angetts att RR 13 kommer att införas från och med räkenskapsåret 2003, så FastPartner måste därför anses vara medvetna om denna regelöverträdelse, dock får det anses av oss som att det rör det sig om tolkningsfråga. RR 13 punkt 2 definierar ett intresseföretag som ett företag som ägarföretaget utöver ägandet har ett betydande inflytande över utan att dotterföretagsförhållande föreligger samt att ägandet utgör ett led i en varaktig förbindelse. I punkt 4a) samma rekommendation, anges att om ägarföretaget är representerat i investeringsobjektets styrelse eller motsvarande ledningsorgan tyder det på att ägarföretaget har ett betydande inflytande. FastPartner har delat upp investeringarna i passiva respektive aktiva, där FastPartner själva har angett i årsredovisningen för 2002 att de i de aktiva investeringarna har engagerat sig genom styrelsearbetet och dialoger med företagsledningarna. Detta uttalande måste enligt Övervakningspanelen därför anses stå i strid med RR 13. Bolaget var av åsikten att resultatandelarna var betydelselösa och att innehaven var att betrakta som icke varaktiga innehav, medan Panelen ansåg utifrån given information att dessa var beaktansvärda. Panelen fann vidare att FastPartner vara

så pass engagerade i styrelsearbetet att bolagen i fråga måste anses som intresseföretag och skall därför redovisas som detta i koncernredovisningen.

Efter att vi har följt upp detta genom att studera det berörda området i årsredovisningen för 2003, visade det sig att FastPartner har tagit till sig Övervakningspanelens kritik. Bolaget har i tilläggsupplysningen angett att intresseföretagen har i koncernredovisningen redovisats enligt kapitalandelsmetoden och har i balansräkningen i punkten ”aktier och andelar i intresseföretag” redovisat innehavet och har i resultaträkningen redovisat ”resultatandelar i intresseföretag” med en hänvisning till not 13 där det gett en presentation av intresseföretagen i koncernen. Bolaget har i årsredovisningen för 2003 angett i redovisningsprinciper att det skall noteras att införandet av RR 13 har fått viss effekt på resultat och ställning

5.6 Beslut 2004:5 Gambro AB – *Om redovisning av orealiserad förlust hänförlig till personaloptionsprogram som ansvarsförbindelse*

Gambro fick kritik av Övervakningspanelen för att i årsredovisningen för år 2002 ha redovisat en orealiserad förlust om 205 mkr hänförlig till aktieswapavtal enbart som en ansvarsförbindelse. Enligt Övervakningspanelens tolkning av Redovisningsrådet rekommendation RR 16, som behandlar vilka situationer ett bolag skall redovisa en avsättning i balansräkningen, skulle Gambro i sin årsredovisning för år 2002 ha redovisat förlusten som en avsättning istället för en ansvarsförbindelse på grund av att om aktieswapar har ett marknadsvärde och det uppkommer en orealiserad förlust så skall det återspeglas i balans- eller resultaträkningen. Till Gambros försvar kan det nämnas att formuleringarna i RR 16 kanske inte är helt klagörande. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004n)

5.6.1 Granskning av Gambro AB:s årsredovisningar

I årsredovisningen för 2002 under redovisningsprinciper har Gambro angett att den är upprättad i enlighet med god redovisningssed i Sverige, vilket innebär att den har upprättats efter ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer. I samma avsnitt under rubriken ”Redovisning av optioner till ledande befattningshavare” har bolaget fastställt att gällande orealiserad förlust på aktieswapar redovisas tills vidare som ansvarsförbindelser och har hänvisat till not 2 där detaljerna beträffande programmet beskrivs. I not 31 har de i tabell redogjort för ansvarsförbindelserna, där de i en punkt har angett aktieswaparna á MSEK 205. RR 16 kan lämna ett visst tolkningsutrymme, vilket Gambro har anfört till sitt försvar, då det menar att det saknas en entydig redovisningsprincip i Sverige för redovisning av personaloptionsprogram. De har vidare anfört att deras redovisning som ansvarsförbindelse är minst lika lämplig som övriga tänkbara principer och

att ett byte av redovisningsprincip strider mot RR 5, Redovisning av byte av redovisningsprincip. Enligt Övervakningspanelens tolkning av RR 16 skall aktieswapar återspeglas i balans- eller resultaträkningen då de har ett marknadsvärde och det uppkommer en orealiserad förlust. Så är inte fallet i Gambros årsredovisning för 2002. Panelen är även av åsikten att ett byte av redovisningsprincip i årsredovisningen för 2003 inte strider mot RR 5 vilket Gambro angett i sitt försvar.

Uttalad kritik har enligt oss gett resultat i Gambros årsredovisning för 2003, då Gambro har bytt redovisningsprincip vad gäller de berörda aktieswaparna. Gambro har i not 1 angett att *"de orealiserade förlusterna redovisas nu enligt svensk praxis, som avsättningar direkt mot eget kapital"* (Gambro årsredovisning 2003, sid. 44). Bolaget har vidare redogjort för att bytet har medfört att det egna kapitalet för 2002 har justerats och har minskats med MSEK 205, vilket således innebär att jämförelsetalen för 2002 har omräknats och är därför ej i överensstämmelse med årsredovisningen för 2002. Bolaget har även under rubriken "Övriga avsättningar" i not 29 i tabellform presenterat effekten av bytet av redovisningsprincip.

5.7 Beslut 2004:6 Karolin Machine Tool AB – Upplysning om segment, finansiella instrument m.m..

Mot Karolin Machine Tool (KMT) har Övervakningspanelen på fem punkter riktat kritik gällande information till marknaden. På den första punkten har Panelen funnet det ostridigt att KMT i sin årsredovisning för 2003 inte presenterat en sammanställning som visar förändringen i eget kapital, vilket skall göras enligt RR 22, Utformning av finansiella rapporter. Vidare har Panelen funnit att bolaget inte har lämnat de upplysningar som RR 25, Rapportering för segment – rörelsegränar och geografiska områden, fordrar, bland annat information om företagets samtliga primära och sekundära segment. På den tredje punkten kritik riktas mot KMT berör RR 27, Finansiella instrument: upplysningar och klassificeringar. Panelen anser att det i årsredovisningen för 2003 saknas uppgifter om redovisningsprinciper och metoder vilka företaget använder vid beräkning av varje slag av finansiella tillgångar och skulder samt egetkapitalinstrument. Bolaget har heller inte lämnat information för varje slag av finansiella tillgångar och skulders verkliga värde. Panelen har vidare funnit på den fjärde punkten det ostridigt att KMT i den funktionsindelade koncernresultaträkningen för 2003 felaktigt redovisat avskrivning på koncerngoodwill, vilket är en post som ger uttryck för kostnadsslag. Detta finner Panelen strider mot ÅRL 3 kap. 3 §, vilken lämnar ett visst utrymme för anpassning av uppställningsform av resultaträkning till enskilda företagets förhållanden, men den valda uppställningsformen får ej ge uttryck för både kostnadsslag och funktioner samtidigt, vilket KMT:s

koncernresultaträkning faktiskt gör och har därför kritiserats. Övervakningspanelen har på den femte och sista punkten riktat kritik mot KMT:s årsredovisning för 2003 för bristande information om ledande befattningshavares förmåner, vilket krävs enligt Näringslivets Börskommittés (NBK) regler rörande information om ledande befattningshavares förmåner. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004n)

5.7.1 Granskning av Karolin Machine Tool AB:s årsredovisningar

1. Gällande den första punkten har KMT vid Övervakningspanelens förfrågan angående redovisningen av förändring i eget kapital hänvisat till not 18, där denna information ges. KMT har i redovisningsprinciper angett att dessa överensstämmer med ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer, dock finner Övervakningspanelen att den information som lämnas inte är fullständig samt att den inte har den framträdande plats som regelverket föreskriver. RR 22 punkt 5c) anger att en sammanställning av förändringen av eget kapital skall presenteras som en finansiell rapport, där en not ej kan anses uppfylla detta krav enligt punkt 10 i samma rekommendation.

Vi har funnit att KMT i årsredovisningen för 2004 uppfyllt det kravet som RR 22 5c) och 10 utstakar, då bolaget har i en separat finansiell rapport presenterat "Koncernens förändring i eget kapital" och måste således anses ha tagit till sig den utförda kritiken given av Övervakningspanelen.

2. Övervakningspanelens kritik grundar sig på att KMT:s årsredovisning för 2003 saknar uppgifter angående segmentsrapportering fullständigt, vilket även vi funnit är fallet. Då KMT har angett att det har följt Redovisningsrådets rekommendationer, är de därav tvingade att upprätta segmentsrapportering enligt RR 25 och lämna information berörande primära och sekundära segment.

De krav som Övervakningspanelen ställt på KMT har i årsredovisningen för 2004 uppfyllts enligt oss och det har i not 1 presenterat substansen av denne rapportering under rubriken "Rapportering för segment", vidare har det i not 2 utfört en grundlig rapportering för segment. Som RR 25 kräver har KMT redovisat primära och sekundära segment separat i indelningen rörelsegränar respektive geografiska områden.

3. Kritiken från Övervakningspanelen mot KMT:s årsredovisning gällande den tredje punkten behandlar att årsredovisning för 2003 fullständigt saknar uppgifter rörande finansiella instrument, vilket RR 27 föreskriver. Trots att instrumenten ej redovisas i balansräkningen skall uppgifter lämnas om dess klassificering och verkliga värde samt information skall lämnas om vilka redovisningsprinciper och

metoder som företaget använder. Om detta inte förekommer skall en motivering avges, vilket KMT underlåtit att göra.

I årsredovisningen för 2004 har vi funnit att en rättelse klart har skett, bolaget har i redovisnings- och värderingsprinciper presenterat vilka finansiella instrument de besitter och har i not 36 gett en utförlig beskrivning av dessa. Bolaget har angett tillämpade redovisningsprinciper, mål och policy för riskhantering, de olika typerna av risker och slutligen det verkliga värdet.

4. I och med att KMT har angett ”avskrivning koncerngoodwill” i dess upprättande av funktionsindelade resultaträkning har bolaget brukat en kombination av de två uppställningsformerna av resultaträkningen som ÅRL fastställer. Detta då den angivna posten anspelar på en kostnadsslagsindelad resultaträkning enligt bilaga 2 till ÅRL. Det framgår tydligt av ÅRL 3 kap. 3 § att en kombination av dessa inte är godtagbar och bolagets resultaträkning måste därför finnas vara felaktigt upprättad.

Granskningen utförd av resultaträkningen i KMT:s årsredovisning för 2004 tyder på att bolaget har upprättad denne enligt den erhållna kritiken från Övervakningspanelen då ”årets goodwillavskrivningar” ingår i posten ”årets försäljningskostnader”. Således anser vi att KMT:s resultaträkning för 2004 måste anses vara upprättad enbart enligt den funktionsindelade uppställningsformen och ingen kombination av de två varianterna förekommer.

5. I not 4 i årsredovisningen för 2003 behandlas löner, ersättningar och sociala kostnader. KMT har dock ej angett det som krävs enligt NBK:s regler rörande information om ledande befattningshavares förmåner. Punkterna två till och med fem, anger att bolaget skall avlägga information beträffande principerna för ersättning till ledande befattningshavare, upplysning om de väsentligaste villkoren i avtal om framtida pensionsvillkor, uppgift om den sammanlagda summan av ersättningar av förmåner för andra ledande befattningshavare samt uppgift om den berednings- och beslutsprocess som bolaget tillämpar ifråga om ersättningar för högsta ledningen.

Vid jämförelse med årsredovisningen för 2004 har vi funnit att denne är väl upprättad med tanke på den erhållna kritiken. Bolaget beskriver i not 1 redovisnings- och värderingsprinciper för ersättningar till anställda, och i not 7 återfinns en utförlig beskrivning av Löner, andra ersättningar och sociala kostnader. Bolagets uppställning av informationen anses av oss vara upprättad enligt NBK:s regler, då principerna, den rörliga ersättningen, pension samt berednings- och beslutsprocessen finns angiven i separata avsnitt och bolaget

måste därför anses ha upprättat en korrekt redovisning gällande ersättningar till ledande befattningshavare.

KMT har i samtliga dessa punkter anfört till dess försvar till Övervakningspanelen att felet i årsredovisningen orsakades av extremt hård arbetsbelastning, då bolaget under detta verksamhetsår startade tre mycket stora projekt, vilket försköt arbetet med årsredovisningen. Dock finner vi att alla avvikelser Övervakningspanelen anfört mot KMT:s årsredovisning för 2003 måste anses vara justerade i årsredovisningen för 2004 och KMT måste på dessa grunder anses ha tagit till sig den anförda kritiken.

5.8 Beslut 2004:7 Atlas Copco AB – Om avskrivning av goodwill.

Övervakningspanelen har i likhet med Atlas Copcos årsredovisning för 2002 riktad kritik mot dess hantering av goodwillavskrivningar i årsredovisningen för 2003. Det har fortsatt redovisa avskrivningen av goodwill avseende tre strategiska förvärv enligt en nyttjande period om 40 år. Atlas Copcos grundställning i denna fråga har varit att så korrekt som möjligt redovisa ett rättvist värde av goodwill och samtidigt redovisa enligt gällande regelverk. Panelen anser att den beskrivningen Atlas Copco har gett i årsredovisningen för 2003 av de faktorer som haft essentiell betydelse för avgörande av nyttjandeperiodens längd inte har genomgått någon betydande förändring i jämförelse med föregående års redovisning, och finner därför att den kritik mot årsredovisningen för 2002 innehar samma bärkraft beträffande årsredovisningen för 2003. Panelen anser dock att det inte kan bortses från det faktum att regelsystemet står inför en förändring och att byte av redovisningsprincip kort tid före införandet av IFRS 3 skulle kunna medföra att förvirring uppstår bland investerare och analytiker. Trots detta finner Panelen att bolaget bort ha lämnat upplysningar om avvikelserna som föreskrivs i RR 22, Utformning av finansiella rapporter, och kritiserats därför. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004c)

5.8.1 Granskning av Atlas Copco AB:s årsredovisningar

I årsredovisningen för 2003 har koncernen under redovisningsprinciper angett att årsredovisningen är upprättad i enlighet med Redovisningsrådets rekommendationer samt angett att RR 22 trädde i kraft den 1 januari 2003 och således är den tillämpad i årsredovisningen för 2003. Koncernen har i not 12, som kan läsas ovan i stycke 5.3.1, presenterat ett stycke med rubrik ”Panelen för granskning av finansiell rapportering” där bolaget redogör för den erhållna kritiken gällande dess avskrivning av goodwill i årsredovisningen för 2002 samt ger en förklaring till orsaken av denna. Under detta stycke redogör bolaget även för att det har beaktat kritiken och kommer framledes att lämna mer utförlig information beträffande dess goodwill avskrivningar. Någon större skillnad

mellan angivna motiveringar till valet av avskrivningsperiod på 40 år i årsredovisningarna för 2002 respektive 2003 kan dock ej finnas i årsredovisningen för 2003, då bolaget bland annat fortsatt att ange samma faktorer vid dess val av nyttjandeperiod. Koncernen har även i not 12 i tabellform fortsatt redovisa för effekten på resultatet, vinst per aktie och andel eget kapital vid avskrivning under en 20 års period jämfört med en 40 års period. Atlas Copco har också missat att avge upplysningar angående avvikelser som krävs enligt punkterna 9 och 11 i RR 22 och dess årsredovisning står således i strid med denne.

Vi har i Atlas Copcos årsredovisning för 2004 funnit att inga större förändringar är angivna jämfört med föregående år rörande detta område då bolaget fortsätter att hänvisa till samma faktorer (Operativt kassaflöde, starka varumärken och omfattande kundlistor). Det har på samma vis som tidigare år gett en beskrivning av den erhållna kritiken gällande tidigare årsredovisningar samt fortsatt ge en beskrivning i tabellform av effekterna mellan de två nyttjandeperioderna under not 11. Angivna motiveringar kan ej anses möta upp kraven som RR 22 föreskriver och bolaget har således ej tagit till sig uttalad kritik.

5.9 Beslut 2004:8 Electrolux AB – Om avskrivning av goodwill m.m..

I likhet med Atlas Copco har Övervakningspanelen mot Electrolux riktat kritik angående dess hantering av goodwillavskrivningar i årsredovisningen för 2003. Trots Panelen kritiserat Electrolux redovisning av goodwill i årsredovisningen för 2002 samt att RR 1, Koncernredovisning, anger i normalfallet en längsta avskrivningstid på 20 år har bolaget fortsatt använda en avskrivningstid på 40 år av goodwill. Electrolux kritiseras av Panelen för att inte ha lämnat upplysningar om gjord avvikelser från rekommendationen. Regelverket innehåller inte ett absolut förbud mot längre nyttjandeperioder, utan om detta sker skall de faktorer som leder fram till den specifika nyttjandeperioden anges. De faktorer som av bolaget har ansetts vara av betydelse vid bedömning vid nyttjandetiden, har inte på något avgörande sätt getts en annan förklaring av mot föregående års årsredovisning. Panelen har vid sitt beslut vägt in att regelsystemet nu står inför en förändring och att ett byte av redovisningsprincip kort tid innan införandet av IFRS 3 istället skulle ge upphov till förvirring och osäkerhet. Bolaget har i not lämnat viss uppgift, men Panelen anger att redovisningsavvikelsena från Redovisningsrådets rekommendationer inte kan rättfärdigas genom not och kritik skall därför riktas mot Electrolux, för att inte ha iakttagit vad som föreskrivs i RR 22, Utformning av finansiella rapporter. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004b)

5.9.1 Granskning av Electrolux AB:s årsredovisningar

Electrolux har i årsredovisningen för 2003 redogjort för att denne är upprättad i enlighet med god redovisningssed samt Redovisningsrådets rekommendationer. Vidare anges det att RR 22 kommer att gälla från den 1 januari 2003 och skall således ha tillämpats i Electrolux' redovisning. Som behandlades i 5.4.1 stycke 2 har koncernen redovisat dess strategiska förvärvs avskrivning gällande goodwill över en fyrtioårig period och har motiverat dess avvikelser med att det följer gällande regelverk i Nordamerika och internationell praxis samt att den ekonomiska livslängden på dess varumärken anses obestämbar.

Electrolux' upprättade årsredovisning för 2004 har ej genomgått några större förändringar i jämförelse med tidigare år enligt oss och koncernen kan på dessa grunder ej anses ha tagit till sig uttalad kritik. Bolaget har ej utvidgat dess motivering beträffande avskrivningstiden på 40 år, utan samma hänvisning ges som tidigare år under not 1. Vi har funnit att angivna motiveringar ej kan anses möta upp kraven som RR 22 föreskriver och således står bolagets årsredovisning i strid med denne.

5.10 Beslut 2004:9 Ratos AB – Om redovisning av segment m.m..

Övervakningspanelen har mot Ratos årsredovisning för 2003 på första punkten riktat kritik för avsaknad av segmentredovisning. Ratos redovisning för segment uppfyller inte enligt Panelens tycke de krav RR 25:s, Rapportering för segment – rörelsegrenar och geografiska grenar, ställer på segmentredovisning. Ratos har till sin fördel anfört att verksamheten bolaget bedriver, inte bäst presenteras genom redovisning av segment och att det följaktligen skulle ge missvisande rapporter. Gällande regelverk bygger på principen att avvikelser får förekomma, i de situationer det erfordras för att ge en rättvisande bild av företaget, dock kräver RR 22, Utformning av finansiella rapporter, att upplysning om avvikelser skall lämnas, vilket Ratos ej har gjort och har således fått kritik riktad mot sig. Vidare har Ratos på punkt två kritiserats för att de inte har motiverat varför den presenterade koncernresultaträkningen avviker från Årsredovisningslagen och bestämmelserna i RR 22, Utformning av finansiella rapporter. Bolaget har i not presenterat resultaträkningen enligt den utformning som gällande regelverk kräver och en avvikelse från regelverket förekommer därför, vilket upplysningar skall lämnas om enligt RR 22 och Ratos kan därför inte undgå kritik. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004i)

5.10.1 Granskning av Ratos AB:s årsredovisningar

1. I årsredovisningen för 2003 har Ratos angett att redovisningen är upprättad i enlighet med ÅRL, Redovisningsrådets rekommendationer och

Akutgruppsuttalanden samt angett att det från och med 2003 tillämpar RR 25, Rapportering för segment - rörelsegrenar och geografiska områden. Ratos har under rubriken segmentsrapportering angett ”*verksamhetens styrs och rapporteras utifrån de innehav som finns i Ratos portfölj*” (Ratos årsredovisning, 2003 s 39) och har i not 2 angett resultat från dotterbolag och resultatandelar från intressebolag. Det är denna punkt bolaget har hänvisat till vid Övervakningspanelens förfrågan angående segmentrapportering. Dock uppfyller inte denna redovisning enligt Panelen de krav på segmentredovisning som uppställts i RR 25. Ratos har till Övervakningspanelen angett att en redovisning av segment kan anses vara mindre väl anpassade till verksamheten som Ratos bedriver vilket Panelen har förståelse för. En avvikelse från regelverket kräver dock motivering enligt punkten 11 i RR 22, Utformning av finansiella rapporter. Detta har inte lämnats i årsredovisningen för år 2003 och måste därför anses felaktigt upprättad enligt denna punkt.

Ratos har i årsredovisningen för 2004 tagit till sig ovananförda kritik enligt oss och har under bokslutkommentarer och noter angett att redovisning av segment inte har upprättats enligt RR 25, vilket förklaras genom att redovisning av segment enligt RR 25 skulle ge en missvisande bild av verksamheten och har vidare angett att denna avvikelse inte ger någon inverkan på bolagets resultat, tillgångar, skulder, eget kapital eller kassaflöde. Avvikelser får endast ske om det erfordras för att ge en rättvisande bild av företaget, vilket enligt oss är fallet då deras verksamhet bygger på att förvärva, utveckla och avyttra företag. Ratos har till Övervakningspanelen angett att det i årsredovisning för år 2004 kommer att förtydliga dess val av redovisning av segment med hänvisning till punkt 11 i RR 22. Denna kommentar måste sålunda anses vara uppfylld då de i inledningen av bokslutskommentarerna anger att de upplysningar som presenteras är i enlighet med RR 22 punkt 11.

2. I årsredovisningen för 2003 har Ratos i Bokslutskommentarer under rubriken Resultaträkning angett att det har valt att redovisa koncernens resultat på ett sätt som åskådliggör företagets verksamhet och att den formella resultaträkningen istället finns att hitta i not. ÅRL 3 kap. 3 § anger att resultaträkningen skall upprättas efter antingen rapportformen kostnadsslagsindelad eller funktionsindelad och avvikelse får endast ske vid särskilda fall som är förenligt med rättvisande bild och god redovisningssed. Om detta föreligger skall bolaget motivera skäl i not. Ratos koncernresultaträkning i årsredovisningen för 2003 skiljer sig tydligt från någon av de angivna och har istället i not presenterat koncernens resultaträkning enligt kostnadsslagsindelade formen. Bolaget har dock inte lämnat någon motivering till detta val. På dessa grunder har Övervakningspanelen riktat kritik mot Ratos.

Efter att ha granskat årsredovisningen för 2004 har vi funnit att Ratos tagit till sig uttalad kritik även på denna punkt då bolaget i bokslutskommentarerna motiverat avvikelserna gällande uppställningsform av resultaträkning. Ratos har som syfte angett att den valda uppställningsformen ger en mer rättvisande bild samt att avvikelserna inte innebär någon påverkan på företagets resultat, tillgångar, skulder eller kassaflöde. Ratos har fortsatt att presentera den kostnadsslagsindelade resultaträkningen i not.

5.11 Beslut 2004:10 Anoto Group AB – Upplýsingar om segment, finansiella instrument m.m.

Övervakningspanelen har funnit det ostridigt att Anoto inte har lämnat de upplýsingar som krävs enligt RR 25, Rapportering för segment – rörelsegränar och geografiska områden i årsredovisningen för 2003, då det har saknats uppgifter berörande företagets primära och sekundära segment. Anoto har till sin fördel anfört att detta hade sin grund i en dåvarande omstrukturering, Panelen finner emellertid detta inte ursäktat Anotos agerande. Vidare har Panelen på den andra punkten funnit att Anoto inte har redovisat efter RR 27, Finansiella instrument: upplýsingar och klassificeringar. Kritik har riktats mot Anoto då företaget inte har lämnat uppgifter om mål och policier, redovisningsprinciper, risker och verkligt värde avseende de finansiella instrumenten. Anoto har slutligen på den tredje kritiserats för avvikelser i redovisningen av eget kapital. Enligt RR 22, Utformning av finansiella rapporter, skall ett bolag upprätta en sammanställning av förändringar i eget kapital, Anoto har i årsredovisningen för 2003 i not presenterat denna uppgift, men inte i en egen finansiell rapport och Anoto har därför funnits ha en bristande årsredovisning, trots att det kan anses förmildrande att informationen har presenterats i not. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004h)

5.11.1 Granskning av Anoto Group AB:s årsredovisningar

1. Anoto Group har i årsredovisningen för 2003 anfört i redovisningsprinciper att det följer ÅRL, allmänna råd, uttalanden och rekommendationer från Redovisningsrådet och FAR samt att bland annat RR 25 har påverkat dess redovisning för 2003. Bolaget har i not 2 presenterat redovisningen per segment, dock har den angivna informationen inte fördelats mellan primära respektive sekundära segment vilket RR 25 fordrar och har därav heller inte följt Redovisningsrådets rekommendationer. Det har till sitt försvar angett att det i slutet av verksamhetsåret utfördes en omstrukturering vilket försvårade presentationen av en fullständig och rättvisande bild av de primära segmenten. Bolaget har vidare till Övervakningspanelen anfört att de segment som redovisas i not 2, Redovisning per segment, överensstämmer med de rörelsegränar som redovisats i övriga delar av årsredovisningen samt med de verk samma juridiska

enheterna innan en omstrukturering och betraktas därav som de primära segmenten, samt att information om de sekundära segmenten finns att hitta not 1, Försäljning. Övervakningspanelen ansåg ej att detta var tillräckligt för att uppfylla kraven som ställs utifrån RR 25, vilket det själva har angivit under redovisningsprinciper, och därför har kritik riktas mot bolaget.

Vid granskningen av Anotos årsredovisning för 2004 har vi funnit att bolaget tagit till sig av kritiken, då det i redovisningsprinciper åskådliggjort vad som anses vara primära respektive sekundära segment samt upprättat en utförlig segmentsrapportering i not 2 i enlighet med RR 25. Anotos primära segment utgörs av de olika rörelsegrenarna (affärsområdena) medan de sekundära utgörs av de geografiska områdena (marknadsområde) och bolagets segmentsrapportering måste därav enligt oss anses vara korrekt utförd enligt gällande regelverk.

2. I redovisningsprinciper för årsredovisningen 2003 har Anoto angett att det har tillämpat RR 27 och att rekommendationen har fått en påverkan på Anotos redovisning. Dock finns ingen information angiven om de finansiella instrumentens mål och policier, tillämpade redovisningsprinciper, de finansiella instrumentens risker och dess verkliga värden vilka RR 27 punkterna 51-67 samt 69-72 anger skall lämnas i årsredovisningen. Den information som bolaget lämnar återfinns i förvaltningsberättelsen under rubriken ”riskhantering”, där en övergripande information ges kring området. I sista meningen i punkt 72 samma rekommendation anges att om en undantagssituation föreligger skall detta i not motiveras, vilket i Anotos årsredovisning för 2003 saknas. Anoto har till Övervakningspanelen meddelat att det är medveten om de förekommande avvikelserna gällande denna punkt, dock har det angivit att det inte med bra kvalitet och med acceptabel arbetsinsats kunde ha lämnat mer omfattande upplysningar.

Med hänvisning till ovanstående kommentar har Anoto möjligen enligt oss haft bättre resurser vid upprättandet av årsredovisningen för 2004, då det har lämnat den information som enligt RR 27 krävs. Bolaget har i redovisningsprinciper under rubriken ”Finansiella instrument” redogjort för mål och policier för den finansiella riskhanteringen, bolaget har vidare i not 34 rapporterat dess policier för säkringar av framtida betalningar, redogjort för tillämpade redovisningsprinciper samt angett det verkliga värdet på de finansiella instrumenten. I årsredovisningen för 2004 har bolaget fortsatt att lämna information om de finansiella instrumentens riskhantering under förvaltningsberättelsen. Vi finner på dessa grunder att bolaget har tagit till sig av den uttalade kritiken.

3. Anoto har i årsredovisningen för 2003 presenterat förändring av eget kapital under not 27. RR 22 5c) redogör tydligt för att denna information skall ges i en separat finansiella rapport. I redovisningsprinciper har Anoto angett att redovisningen överensstämmer med ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer, men Övervakningspanelen finner dock att den lämnade informationen inte har den framträdande plats som regelverket föreskriver. Den lämnade informationen i not kan tyckas förmildrande, dock menar Panelen att informationen i not inte försvarar avvikelsen, vilket punkt 10 i samma rekommendation klargör.

Vi anser att Anoto i årsredovisningen för 2004 har tagit till sig av kritiken, då bolaget uppfyllt det kravet som RR 22 5c) och 10 framlägger. Bolaget har i en separat finansiell rapport presenterat "Förändring i eget kapital" och dess årsredovisning måste därför anses vara korrekt upprättad på detta område enligt oss.

5.12 Beslut 2004:11 Brio AB – *Upplysning om finansiella instrument.*

Kritik har från Övervakningspanelen riktats mot Brios årsredovisning för 2003, då Panelen har funnit brister gällande uppgifter för de finansiella instrumenten. RR 27, Finansiella instrument: Upplysningar och klassificeringar, anger att ett företag skall lämna uppgift om det verkliga värdet för varje slag av finansiella tillgångar och skulder, oberoende av om de har redovisats i balansräkningen eller inte. Detta är något som Brio inte har uppfyllt och det anger därför att det kommer vidta åtgärder för 2004:s årsredovisning, emellertid kan det inte undgå kritik för de berörda bristerna (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004g). En följd av detta blir att årsredovisningen står i strid med RR 22, Utformning av finansiella rapporter, då Brio har angett att "koncernens redovisningsprinciper följer årsredovisningslagen och Redovisningsrådets rekommendationer" (Brio årsredovisning 2003, sid. 33).

5.12.1 Granskning av Brio AB:s årsredovisningar

Brio har i not 1 i årsredovisningen för 2003 angett att redovisningen har upprättats enligt ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer och har vidare angett att en anpassning skett till det ökade upplysningskravet i RR 27, Finansiella instrument. Punkt 72 i denna rekommendation anger att verkligt värde skall lämnas för varje slag av finansiell skuld eller tillgång, Brio har dock i not 33 endast angett mål och principer för hanteringen av finansiella risker och har vidare angett de olika riskerna RR 27 behandlar. Brio har missat att det verkliga värdet på de finansiella instrumenten även skall presenteras och dess redovisning står därför i strid med gällande rekommendation, trots att bolaget själv säger att en anpassning skett till ökat upplysningskrav. Bolaget har heller inte enligt

Övervakningspanelen angett att någon undantagssituation föreligger, då det anses ogörligt att fastställa det verkliga värdet med rimlig säkerhet, som avses i sista meningen punkt 72 i RR 27.

Enligt utförd studie av Brios årsredovisning för 2004 har vi funnit att Brio tagit till sig Övervakningspanelens kritik beträffande ovanstående. Det har redan i not 1 kommenterat de finansiella instrumentens verkliga värde och att det sammanfaller med det redovisade värdet i balansräkningen. Det har i denna not hänvisat till not 25, där en utförligare beskrivning sker av respektive finansiellt instrument. Sålunda finner vi att Brios redovisning är i överensstämmelse med kommentaren Brio utgav vid dess försvar av årsredovisningen för 2003, att rättelse kommer ske i årsredovisningen för 2004.

5.13 Beslut 2004:12 Meda AB – Upplysning om övergången till IFRS, om finansiella instrument och om ersättning till ledande befattningshavare.

Enligt ett beslut från Stockholmsbörsen är samtliga börsbolag rekommenderade att i årsredovisningen för 2003 lämna en redogörelse för planerade, vidtagna och genomförda åtgärder med anledning av övergången till IFRS. Meda har ej lämnat denna redogörelse och har därför kritiserats av Övervakningspanelen på denna första punkt. Vidare har Meda på den andra punkten kritiserats för att i årsredovisningen för 2003 inte lämnat vissa upplysningar om mål och policies, risker och verkligt värde avseende finansiella instrument vilket RR 27, Finansiella instrument: upplysningar och klassificeringar, fordrar. Meda har heller inte i årsredovisningen för 2003 lämnat uppgifter om fast respektive rörlig del av konsultarvode till styrelsens ordförande samt hur den rörliga delen har beräknats. De väsentligaste villkoren i avtal om framtida pension för andra ledande befattningshavare finns det heller ingen uppgift lämnad i årsredovisning för 2003. Då detta ej finns angett strider Medas årsredovisning för 2003 mot Näringslivets Börskommittés rekommendation Information om ledande befattningshavares förmåner (2002), vilken bolag på Stockholmsbörsen skall följa enligt Noteringsavtalet, och kritik har därför riktats mot Meda på denna tredje punkt. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004f)

5.13.1 Granskning av Meda AB:s årsredovisningar

1. Då bolaget saknar en redogörelse för övergången till redovisning enligt IFRS har Övervakningspanelen riktat kritik mot Meda. Till Medas försvar har det angett att det saknade vetskap om Stockholmsbörsens krav på informationsgivning av berört område i årsredovisning, men angav att rättelse kommer att ske i årsredovisningen för 2004 (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004f).

Meda har tagit till sig av den uttalade kritiken enligt oss och har i årsredovisningen för 2004 gett en redogörelse för övergången till IFRS både i förvaltningsberättelse och i not 34, vilket står i överensstämmelse med Stockholmsbörsens krav på information.

2. I Medas årsredovisning för 2003 under not 1 i bokslutskommentarer finns det angivet att räkenskaperna är upprättade i enlighet med ÅRL samt rekommendationer och uttalanden från Redovisningsrådet. Det har även angett att från och med 1 januari, 2003 tillämpas RR 27, dock finns ingen information angående finansiella instrument att hitta, utöver den information som ges i not 10 och 11 som Meda själva har hänvisat till. Den rapporterade upplysningen angående finansiella instrument uppfyller enligt Övervakningspanelen ej de krav som krävs enligt regelverket, då Meda ej har redogjort för de finansiella riskerna, mål och policier för området samt de finansiella instrumentens verkliga värde. På dessa grunder har Övervakningspanelen således riktat kritik mot Meda.

Studien av Medas årsredovisning för 2004 visade att rättelse skett gällande den uttalade kritiken från Övervakningspanelen. Meda har i årsredovisningen för 2004 kort behandlat de finansiella riskerna under förvaltningsberättelsen, där en hänvisning till not 2 ges. Bolaget har redan i not 1 gett en förklaring av vilka finansiella instrument Meda besitter och har vidare i not 2 behandlat de olika finansiella riskerna, de finansiella instrumentens verkliga värde samt dess mål och policier. Årsredovisningen för 2004 står nu enligt oss i linje med vad som föreskrivs i RR 27.

3. Meda har i årsredovisningen för 2003 enligt Övervakningspanelen gett en bristfällig information rörande ersättningar till ledande befattningshavare, då det under not 8 "Avtal om löner, ersättningar och avgångsvederlag till ledande befattningshavare" endast angett VD:s ersättningar och förmåner samt dess pensionsavtal. Uppgifter om övriga ledande befattningshavares avtalsvillkor för pension saknas samt uppgift om fast respektive rörlig del av konsultarvodet till syrelsens ordförande. Bolaget har i not 8 i tabellform presenterat de utgående ersättningarna samt pensioner till ledande befattningshavare, dock täcker den lämnade information ej de krav som ställs utifrån NBK:s regler angående information om ledande befattningshavares förmåner och således har Övervakningspanelen riktat kritik mot Meda.

Vi har funnit att en klar rättelse i Medas årsredovisning för 2004 gjorts av det ovananförda uttalandet rörande ersättningar till ledande befattningshavare. Bolaget har nu i not 8, utöver VD:s ersättningar och förmåner samt pensionsavtal, presenterat en utförlig beskrivelse av villkoren för övriga ledande befattningshavares pensionsavtal. Det har vidare i samma not redogjort för

styrelseordförandes fasta respektive rörliga del av konsultarvode. Utifrån denna analys anser vi att Medas årsredovisning måste stå i överensstämmelse med NBK:s regler och således har bolaget tagit till sig uttalad kritik.

5.14 Beslut 2004:13 Assa Abloy AB – Redovisning exklusive jämförelsestörande poster, redovisning av segment och av underskottsavdrag.

Assa Abloy har av Övervakningspanelen på första punkten kritiserats för att ha presenterat resultat per aktie före utspädning, men exklusive jämförelsestörande poster i årsredovisningen för 2003. Detta strider mot RR 18, Resultat per aktie, vilken anger att samtliga resultatposter skall ingå vid beräkningen av periodens resultat. Assa Abloy lyfter fram till sitt försvar att ingen har blivit vilseledd av den utelämnade informationen men Panelen menar att det medför en risk att det kommer bli dessa siffror som lyfts fram i nyckeltalen och kan följaktligen ge läsaren en annan bild av företaget än den som en efterlevnad av rekommendationerna syftar till. Assa Abloys årsredovisning strider även mot RR 25 Rapportering för segment – rörelsegränar och geografiska områden, då de har presenterat rörelseresultat per segment exklusive jämförelsestörande poster, vilket inte är något som av rekommendationen framgår får uteslutas. I Bolagets årsredovisning för 2003 har bolagets avstämning mellan periodens skattekostnad (skatteintäkt) och redovisat resultat före skatt tagit utgångspunkten i ett resultat före skatt exklusive jämförelsestörande poster vilket RR 9 Inkomstskatter inte ger något stöd för och således fått ytterligare kritik riktad mot sig. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004e)

Den andra punkten kritik har riktats mot Assa Abloys redovisning rör bristande upplysning om redovisade värdet på tillgångar och skulder för respektive segment information måste lämnas. Då detta inte är uppfyllt har dess årsredovisning för 2003 stridit mot RR 25 Rapportering för segment. Vidare skall bolaget enligt samma rekommendation lämna upplysning om periodens investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar för respektive segment, dock har Assa Abloy redovisat investeringar netto och har inte redovisat samtliga investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar och har således fått kritik riktad mot sig. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004e)

Den tredje och sista punkten rör RR 9, Inkomstskatter, vilken bland annat anger att upplysning skall lämnas om andra framtida skatteavdrag som inte motsvaras av redovisade uppskjutna skattefordringar. Assa Abloy har ej angett dessa uppgifter och därför fått kritik riktad mot dess årsredovisning för 2003. (Panelen för övervakning av finansiell rapportering, 2004e)

5.14.1 Granskning av Assa Abloy AB:s årsredovisningar

1a) Assa Abloy har under noter angett att des koncerns redovisnings- och värderingsprinciper följer ÅRL och Redovisningsrådets rekommendationer. I resultaträkningen presenterad i årsredovisningen för 2003 har Assa Abloy framhävt ”Vinst per aktie efter skatt och före konvertering”, med hänvisning till en not där det anges att måttet är exklusive jämförelsestörande poster. Bolaget har även under rubriken ”2003 i korthet” angett ”vinst per aktie exklusive jämförelsestörande poster”. Panelens kritik grundar sig på att användandet av felaktiga resultatmått medför att läsare kan få en annan bild av företagens ekonomiska ställning, då det gärna blir dessa mått som lyfts fram i nyckeltal och den finansiella översikten, vilket faktiskt föreligger i Assa Abloys årsredovisning för 2003.

Vid analys av Assa Abloys årsredovisning för 2004 har vi funnit att rättelse har skett i resultaträkningen då bolaget har angett måttet ”Vinst per aktie före konvertering” inklusive jämförelsestörande poster. Bolaget har dock under rubriken ”Vinst per aktie” fortsatt att bruka resultatbegreppet ”Vinst per aktie exklusive jämförelsestörande poster” samt fortsatt att presentera detta begrepp under 2004 i korthet och i den finansiella översikten. Därav måste det anses att bolagets årsredovisning för 2004 står i strid mot RR 18 och att det därför måste konstateras att bolaget inte tagit till sig kritiken till fullo gällande denna punkt.

1b) Segmentsrapporteringen i Assa Abloys årsredovisning för 2003 står i strid med RR 25, då denna har utelämnat jämförelsestörande poster i resultatbegreppen. I förvaltningsberättelsen har Assa Abloy lämnat upplysningar om de jämförelsestörande posternas totala belopp och fördelning per segment i tabell, denna informationsgivning försvarar inte bolagets avvikelser från RR 25 och därför har Övervakningspanelen riktat kritik mot bolaget.

Efter att ha studerat Assa Abloys årsredovisning för 2004 kan vi konstatera att rättelse skett av den erhållna kritiken berörande jämförelsestörande poster i segmentsrapporteringen. Punkten ”jämförelsestörande poster” har nu lagts till i segmentsrapporteringen och det presenterade rörelseresultatet än numera inklusive denne. Årsredovisningen för 2004 måste därav anses stå i linje med RR 25.

1c) Under not 10, skatt, har Assa Abloy angett att den effektiva skattesatsen är baserat på ett resultat före skatt exklusive jämförelsestörande poster, detta har medfört att det har presenterat en effektiv skattesats på 35,5 %. Denna skattesats kan ses i förhållande till den redovisade skatten på MSEK 556 samt det redovisade resultatet före skatt på MSEK 583 i bolagets koncernresultaträkning.

Den presenterade effektiva skattesatsen har bolaget motiverat med att de jämförelsestörande posterna förväntas vara avdragsgilla i kommande taxeringar och har därför uteslutit denna post i dess presentation av skattesats. Bolagets årsredovisning står därav i strid med RR 9 då denne inte ger något stöd till att exkludera denna post. Övervakningspanelen har därför riktat kritik mot Assa Abloy.

I årsredovisningen för 2004 har Assa Abloy under not 10 återgett den riktiga effektiva skattesatsen. Bolaget har i tabellen ”Procent” lagt till punkten jämförelsestörande poster och skattesatsen för 2003 har således höjts till 95,4 %. Numera är bolagets presenterade samband mellan periodens skattekostnad och redovisat resultat upprättad i enlighet med RR 9 och bolaget måste därav enligt oss ha tagit till sig den uttalade kritiken.

2. Vid studien av Assa Abloys årsredovisning för 2003 kan det utläsas i segmentrapporteringen att upplysningar utelämnas berörande segmentens tillgångar och skulder och således strider dess rapportering mot RR 25. Assa Abloy har även i dess segmentrapportering presenterat en felaktig post, då det har redovisat ”rörelsens nettoinvesteringar”, då RR 25 punkt 57 anger att företag skall lämna information rörande dess investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar för vart och ett av dess segment och då bolagets definition av nettoinvesteringar är ”investeringar i materiella anläggningstillgångar reducerat med försäljning av materiella anläggningstillgångar”. Det belopp som i segmentsrapporteringen finns angiven som nettoinvesteringar, MSEK 694, är det belopp som finns angivet under not 25, Kassaflöde, för investeringar i materiella anläggningstillgångar och således saknas uppgift om de immateriella investeringarna i bolagets rapportering. Bolaget har i samma not redogjort för dess investeringar i dotterbolag, vilket dock inte finns angivet i bolagets segmentsrapportering, vilket RR 25 kräver. Övervakningspanelen har därför riktat kritik mot Assa Abloy.

I 2004:s årsredovisning har Assa Abloy enligt oss presenterat de upplysningarna som RR 25 kräver rörande segmentens redovisade värde på tillgångar och skulder. Dessa poster finns numera angivna i bolagets segmentsrapportering. Vidare finns punkten ”rörelsens nettoinvesteringar” inte längre angiven utan segmentens investeringar är numera presenterad i två rader som ”Investeringar – förvärv” samt ”Investeringar – avyttringar”. Det belopp som finns angivet berörande detta härstammar dock fortfarande från investeringar i materiella investeringar, vilket kan utläsas i not 27, Kassaflöde. Bolaget har heller ej i segmentsrapporteringen redogjort för dess dotterbolags investeringar, vilka finns att utläsa under not 27. På dessa grunder kan därför bolaget ej anses ha tagit till sig kritiken gällande denna punkt, då dess rapportering inte kan anses stå i linje med RR 25.

3. I årsredovisning för år 2003 har Assa Abloy, under noten 10, skatt, förbisett att lämna de upplysningar gällande andra framtida skatteavdrag som inte motsvaras av redovisade uppskjutna skattefordringar och således har Övervakningspanelen riktat kritik mot Assa Abloy.

Vid granskningen av Assa Abloys årsredovisning för 2004 fann vi att det hade tagit till sig av den erhållna kritiken då det under noten 10 lämnat de upplysningar som punkten 69 e) i RR 9 utfärdar bestämmelse om.

5.15 Kapitelsammanfattning

För att ge sammanfattande bild av vårt insamlade material redogjordes först varje beslut/uttalande för sig. Sedan utfördes en granskning av bolagens finansiella rapporter, både den kritiserade och den nästkommande rapporten granskades, vilket genererade oss kunskap om vilka företag som tagit till sig av den erhållna kritiken eller ej. Den empiriska studien visade att samtliga bolag beaktat uttalandena, varav åtta bolag hade tagit till sig av kritiken och ”korrigerat” samtliga fel i den nästkommande rapporten. Atlas Copco AB, Electrolux AB och Assa Abloy AB var de bolag som inte tog till sig av den uttalande kritiken fullt ut, varav Assa Abloy AB dock tagit till sig av kritiken gällande punkterna 1b, 1c och slutligen punkt 3.

Kap 6 Analys

I detta analyskapitel diskuterar vi den information som framkommit genom empirin utifrån uppsatsens syfte. Denna diskussion sker utifrån våra egna tankar och reflektioner med hjälp av den teoretiska referensramen, kring effektivitet och legitimitet, vilken presenterats i kapitel fyra.

6.1 Inledning

För en organisations fortsatta överlevnad betraktas legitimitet som en förutsättning och syftar till omgivningens erkännande av organisationens verksamhet. Legitimitet är en grundförutsättning för en organisations maktutövande, där grunden för en legitim maktutövning ligger hos relationen mellan överordnad och underordnad, då det är de underordnade som skänker de överordnade legitimitet. Legitimiteten ligger därför just i förmågan att skapa och vidmakthålla tron att de institutioner man besitter är de bäst fungerande och bäst passande. Vid studier av legitimitet är effektivitet och effektivitetsindikatorer inte oväsentliga som värdekategorimått, varför effektivitet kommer att betraktas som just detta i denna uppsats. Detta då det är organisationens förmåga att producera effektivitet som gör den till en dominerande auktoritetsstruktur.

I föregående kapitel presenterades den empiri som ligger till grund för den analys som här skall ges. Analysen kommer att utgå ifrån uppsatsens syfte, vilket är att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att undersöka effektiviteten i Panelens verksamhet. Vi kommer att studera Övervakningspanelens yttre effektiviteten, vilket kan uttryckas som Övervakningspanelens grad av måluppfyllelse, vilket ligger i bolagens efterlevnad av gällande regelverk för att uppnå en effektivare kapitalmarknad. Svaren vi inhämtat från empirin kommer att vägas mot den teoretiska referensram som presenterades i kapitel fyra.

6.2 Tolkning av det empiriska resultatet

6.2.1 Resultat av studien

Efter att ha studerat de kritiserade bolagens årsredovisningar kan det konstateras att flertalet av dessa bolag har lyssnat till Övervakningspanelens kritik. Många av bolagen har i dess nästkommande årsredovisning efter offentligt uttalande upprättat denne i enlighet med gällande regelverk på de kritiserade punkterna. Samtliga bolag har beaktat Övervakningspanelens uttalande, varav åtta bolag tagit till sig av kritiken fullt ut och "korrigerat" alla fel i den nästkommande årsredovisningen efter ett uttalande. När Övervakningspanelens uttalanden på dessa grunder måste anses vara förhållandevis verkningsfulla finns det även en stor sannolikhet att dessa punkter även kommer att beaktas vid bolagens fortsatta

upprättande av finansiella rapporter. Detta då bolagen kan ha funnit kritiken relevant, eller mer troligt så vill bolagen undvika dispyter med Övervakningspanelen samt fortsatt negativ publicitet. För att återupprätta förtroendet för den finansiella rapporteringen krävs det att Övervakningspanelens uttalanden är verkningsfulla under en längre period. När vi har funnit uttalandena förhållandevis verkningsfulla under denna period tror vi därför att det finns en stor möjlighet att Övervakningspanelens verksamhet i längden kan bidra till en effektivare kapitalmarknad.

För att uppnå effektivitet i Övervakningspanelens uttalanden är det av vikt att dessa är konsekventa och att liknande felaktigheter och avvikelser från gällande regelverk leder till att liknade åtgärder vidtas. I utförd undersökning kan det konstateras att Övervakningspanelens uttalanden berör liknade avvikelser varför det måste anses att Övervakningspanelen är konsekvent i sitt handlande.

Övervakningspanelens verksamhet måste genom det ovananförda anses vara effektiva, då flertalet av Panelens uttalanden har varit verkningsfulla på bolagens årsredovisningar. Då organisationens makt vilar på grunden av att de underställde faktiskt agerar efter de givna besluten, måste Övervakningspanelen anses ha uppnått en form av maktposition. När legitimitet uppnås genom att organisationens verksamhet erkännes av dess omgivning bör det faktum att åtta av elva bolag rättat till utförd kritik betyda att Övervakningspanelen har uppnått en form av ett erkännande och därav även ha uppnått legitimitet. Mot denna bakgrund finner vi att Panelen bör befinna sig relativt högt upp på både effektivitets- och legitimitetskurvan och därför närma sig ruta A i Lipsets (1966) fyrfältstabell. Övervakningspanelen bör därför på det hitintills anförda anses ha en stabil verksamhet och en god grund att arbeta efter.

Men det vi finner som kan tala emot Övervakningspanelens effektivitet något och då även Panelens placering i fyrfältstabellen är just de tre bolag vilka endast beaktat Övervakningspanelens uttalanden. Övervakningspanelen bildades i april 2003 och har således endast varit verksam i drygt två år varför tre bolag kan ses som en relativt stor mängd. Detta kan även ställas mot det faktum att Övervakningspanelen utgår från att företagen rättar sig efter den kritik och de synpunkter som ges genom uttalandena samt brevkorrespondensen mellan Övervakningspanelen och bolagen. Denna omständighet att Övervakningspanelen kan anses vara något ineffektiv i vissa situationer gör att det kan uppstå vissa störningar i organisationen med dess omgivning och därför påverka Panelens legitimitet i längden.

Men de tre bolag som inte tagit till sig av kritiken fullt ut bör dock ses i jämförelse med de åtta bolag som helt tagit till sig av kritiken, vilket faktiskt belyser att

majoriteten av bolagen har upprättat regelrätta årsredovisningar efter ett uttalande. Sålunda måste slutsatsen dras att Övervakningspanelens verksamhet faktiskt är förhållandevis effektiv då majoriteten av Panelens uttalande har haft effekt på bolagens årsredovisningar.

6.2.2 Övervakningspanelens sanktionssystem

Övervakningspanelens sanktionssystem, offentlig kritik på Redovisningsrådets hemsida samt pressmeddelande rörande avvikelserna, medför att redovisningsavvikelseerna offentliggörs och att negativ publicitet skapas kring bolaget. Då bolagen har för avsikt att återupprätta eller bibehålla intressenternas förtroende för dess verksamhet kan inte ett uttalande ses i god dager. Mot bakgrund av det empiriska resultatet anser vi att ett offentliggörande många gånger kan verka bättre än andra former av sanktioner. Detta finner vi kan grunda sig i att kapitalmarknaden då själv har möjligheten att straffa de bolag som avviker mot gällande regelverk. Olika investerare kan exempelvis välja att bortse från ett kritiserat bolag som investeringsobjekt. På dessa grunder bör ett uttalande från Övervakningspanelen ses som att det medför starka incitament till att följa gällande regelverk. Denna omständighet tror vi kan vara en bidragande faktor till att majoriteten av bolagen faktiskt åtgärdat utförd kritik, att uttalandena faktiskt varit verkningsfulla på bolagens årsredovisningar.

Enligt legitimitetsteorin bör en organisations verksamhet ha stöd i befintliga lagar och regelverk för att anses ha legitimitet i sitt agerande. För att avgöra om bolagen avvikit från regelverket fastställts det genom röstning inom Övervakningspanelen, vilket medför frågan om fullt stöd verkligen finns för agerandet då ledamöterna i Övervakningspanelen i vissa situationer skulle kunna vara oeniga. Tolkningar av regelverket handlar i viss mån om eget tyckande och då inte Övervakningspanelen enhälligt kan besluta i en fråga rörande tolkningen av en redovisningsregel, vad är det då som talar för att det är just bolaget som fört den avvikande uppfattningen.

Utformningen av gällande regelverk kan vara ett problemområde för Övervakningspanelen, detta då regelverken faktiskt lämnar ett visst tolkningsutrymme till användaren. Detta gör att bolag ofta konfronteras med redovisningsproblem vilket medför att olika lösningar kan väljas mellan bolag samt då att olika tolkningar av regelverken uppstår. Detta faktum att ett visst tolkningsutrymme faktiskt råder i gällande regelverk gör att Övervakningspanelens uttalanden gällande bolags redovisning kan komma att ifrågasättas av bolagen. Detta menar vi då Panelens tolkning av regelverket kan komma att upplevas som en annan tolkning av regelverket vägt mot bolagens tolkning. Detta finner vi skulle kunna vara en bidragande orsak till handlandet hos de bolag vilka faktiskt inte har åtgärdat Panelens kritik fullt ut. Ser man på Electrolux AB och Atlas Copco AB:s handlande efter ett uttalande kan detta ses

som ett tydligt exempel på en tolkningsfråga. Detta då de trots uttalande inte åtgärdat kritiken rörande avskrivningstiden på goodwill, utan endast lagt till några få kommentarer. Det kan av oss tolkas som att visst stöd saknas för Panelens handlande i vissa situationer, att det faktiskt råder vissa effektivitetsbrister, gör att dess legitimitet kan försvagas något.

Då bolag tar till sig av Övervakningspanelens uttalanden kan dessa influera andra bolag till att göra detsamma. Men bolags inflytande kan även vändas till Övervakningspanelen nackdel, för när bolag negligerar uttalanden kan detta signalera till andra bolag att detta är ett acceptabelt beteende varför dessa tar efter dess handlande. Är bolaget som influerar andras agerande även framgångsrikt, vilket kan beskrivas som ett bolag med ökande marknadsandelar och växande omsättning och så vidare, kan dessa signaler stärkas ytterligare. Atlas Copco AB och Electrolux AB var de bolag som inte tog till sig av den uttalande kritiken över huvudtaget samt Assa Abloy AB som inte tog till sig av kritiken gällande vissa av punkterna. Samtliga dessa bolag är att betrakta som stora och framgångsrika i sina respektive branscher och kan således signalera till konkurrerande bolag att detta är ett acceptabelt beteende. Om detta beteende fortsätter kan det innebära effektivitetsbrister för Övervakningspanelen då dessa bolags agerande kan komma att fungera som ett slags gemensam moral och norm för andra bolag. Då vi endast har kunnat studera två års uttalanden är detta dock svårt att uttala sig om ännu, varför vi inte kan lägga någon tyngre vikt vid denna diskussion. Men då bolagen märker att inga åtgärder utges av dess negligerande av Övervakningspanelens uttalanden, som exempelvis i fallen med Electrolux och Atlas Copco, finns det därför stor risk att Panelens legitimitet kommer att minska med tiden.

6.2.3 Allmänpreventiv effekt

Bolagen bör vara intresserade av att dess redovisning uppfattas som korrekt då denne är ett sätt för bolagen att kommunicera med investerare och allmänheten. Utifrån det klimat som nu råder i företagsvärlden, med ett flertal uppdagade redovisningsskandaler, vill bolagen möjligtvis inte förväxlas med dessa varför de kan vara mer tillmötesgående i det alltmer kritiserade företagsklimatet samt mot Övervakningspanelens verksamhet. Övervakningspanelens uttalanden har funktionen som en allmänpreventiv effekt på bolagens redovisning då Panelens uttalanden bland annat kan medföra att kapitalmarknaden börjar ifrågasätta bolagens redovisning. Denna allmänpreventiva effekt bör enligt oss ha haft en stark inverkan på bolagens bemötande av uttalad kritik i den empiriska studien. Detta då vi finner att Övervakningspanelen bör upplevas som att den innehar en maktposition i förhållande till bolagen då Panelens granskning tvingar bolagen till en regelrätt redovisning genom dess uttalanden. Över tiden tror vi därför att Övervakningspanelens verksamhet kan innebära att omgivningen därför uppfattar bolagens finansiella rapporter som ett mer användbart underlag för dess arbete då

förtroendet för dessa stärks. Genom Panelens arbete bör de finansiella rapporterna erhålla en högre kvalitet samtidigt som det bör bli svårare för bolagen att göra avvikelser från regelverket.

Ett mått på den allmänpreventiva effekten som ett sanktionssystem innehar kan uttryckas genom graden av förväntning kring att sanktionen kommer att utges vid regelöverträdelse samt hur denne kommer att bemötas av dess omgivning. Sannolikheten för bolagen att bli påträffad vid avvikelser från gällande regelverk av Övervakningspanelen är svår att bedöma, dock anser vi att denna sannolikhet bör vara relativt hög med tanke på att det är kompetenta och kvalificerade personer som utför granskningen av bolagens finansiella rapporter. Denna bedömning kan vara delad av de granskade bolagen vilket kan förklara att majoriteten av de kritiserade bolagen faktiskt upprättat kritiken i dess nästkommande årsredovisning efter ett uttalande.

De kvalifikationer som faktiskt råder inom Övervakningspanelen kan medföra att Panelen betraktas som tillförlitlig, varför bolagens omgivning kan betrakta Övervakningspanelens granskning som auktoritativ. Då ett uttalande från Övervakningspanelen medför att bolagens årsredovisningar upplevs som icke tillförlitliga, är vi av åsikten att bolagen därför kan anse sig skyldiga att "lyda" Övervakningspanelens uttalande, då de vill undkomma att dess finansiella rapporter misstros av dess intressenter i fortsättningen. Då grunden för en legitim verksamhet ligger hos relationen mellan överordnad och underordnad och det är de underordnade som skänker de överordnade legitimitet, kan detta vara en bidragande orsak till utfallet i den empiriska studien. När samtliga bolag faktiskt beaktat kritiken måste det anses att de underordnade, bolagen, har gett Panelen en viss legitimitet och att de även har erkänt Panelens verksamhet.

Övervakningspanelens uttalanden publiceras endast på Redovisningsrådets hemsida samt ges i form av ett pressmeddelande, i försök av att uppnå en allmänpreventiv effekt mot regelöverträdelser gällande bolags redovisning. Detta förfarande tror vi kan av många upplevas som att tillräcklig uppmärksamhet faktiskt inte ges till uttalanden då dessa ej når ut till en större massa. Denna bakgrund kan påverka bolagens bedömning av sanktionens effektivitet då det skulle kunna innebära för bolagens del att det kan vara fördelaktigare att göra vissa avvikelser från regelverket än att rätta sig efter kritiken. Detta kan vara en aspekt som vägdes in vid de tre bolags bedömning av att inte ta till sig uttalad kritik fullt ut.

6.2.4 Legitimitet

Då det i dagsläget har avslöjats flera redovisningsskandaler i företagsvärlden har detta medfört att revisorernas oberoende och integritet i vissa fall kan ifrågasättas

varför en ytterligare granskning av bolagens finansiella rapporter bör välkomnas. Ytterligare granskning skulle kunna medföra att fler upplysningar lämnas i de finansiella rapporterna samt att en mer rättvis bild ges av bolagens ekonomiska ställning. Detta bör betyda att Övervakningspanelens verksamhet ”tas emot med öppna armar” av dess omgivning.

Övervakningspanelen är en förhållandevis nyetablerad organisation och bör därför betraktas som att de befinner sig i utvecklingsfas där verksamheten och arbetsmetoderna antagligen inte är fullständigt inarbetade och effektiva. Enligt den traditionella legalitetsformen i Weber legitimitetstypologi uppstår legitimitet genom det redan länge etablerade då organisationer följer mönstret av det som redan står skrivet. I och med Panelens arbete har bolagen fått utvärdera sina tidigare uppfattningar om de primära förutsättningarna för sin redovisning. Legitimitetskriser kan möjligtvis skapas genom just denna typen av förändringar vilket kan förklara de effektivitetsbrister som faktiskt råder i och med Assa Abloy, Electrolux och Atlas Copcos val av redovisning efter ett uttalande. Vi är av åsikten att Övervakningspanelen de första åren kan uppleva en del effektivitetsbrister då Panelens verksamhet kanske inte hunnit etablerats fullt. Tydligare effekt av Övervakningspanelens arbete kommer antagligen visas efter det att Panelen varit verksam under en längre period och gett vissa avtryck i redovisningssammanhang. Det faktum att vi är i tron att effektiviteten kommer att stärkas med tiden bygger vi på de tidigare undersökningar som utförts i många länder och på organisationers inlärningskurvor. Detta då dessa undersökningar visat på att nyetablerade organisationer har lägre effektivitet än de länge etablerade, då nya organisationer i allmänhet går igenom en period där de måste lära sig att utföra sina uppgifter effektivt.

Sammantaget finner vi att Övervakningspanelen har nått en bra bit i sin strävan efter legitimitet. Detta grundar vi på att åtta av de kritiserade bolagen har lyssnat till uttalad kritik fullt ut samt att tre bolag, trots bristfällig rapportering, har beaktat Panelens uttalanden i dess nästkommande rapport. På dessa grunder anser vi att ett offentliggörande av redovisningsavvikelseerna kan vara tillräcklig i strävan efter en enhetlig redovisning bland bolagen. Vi finner att Övervakningspanelen sammanfattningsvis bör befinna sig relativt högt upp på både effektivitets- och legitimitetskurvan och därför närma sig ruta A i Lipsets (1966) fyrfältstabell. Över tiden kommer denna position att förstärkas då vi är i tron att rutinerna i dess verksamhet ännu inte hunnit bli fullt effektiva.

6.3 Kapitelsammanfattning

Vi har i detta kapitel fört en diskussion kring det insamlade materialet med utgångspunkt i uppsatsens syfte. För en organisations fortsatta överlevnad betraktas legitimitet som en förutsättning och syftar till omgivningens erkännande

av organisationens verksamhet. Vi har i analysen utgått ifrån effektiviteten i Övervakningspanelens uttalanden på bolagens nästkommande finansiella rapporter för att kunna bedöma graden av Panelens legitimitet. Då den empiriska studien visar att åtta bolag har åtgärdat Övervakningspanelens kritik fullt ut och att tre bolag har beaktat kritiken, om ändock väldigt bristfälligt, visar detta på att det råder effektivitet i Övervakningspanelens uttalanden. Vi är därav av åsikten att Övervakningspanelen besitter en tämligen hög legitimitet. Då Panelen är att betrakta som en förhållandevis nyetablerad organisation är vi i tron att en tydligare effekt av Övervakningspanelens arbete antagligen kommer att visas efter det att Panelen varit verksam under en längre period och gett vissa avtryck i redovisningssammanhang.

Kap 7. Slutsats

I detta avslutande kapitel presenterar vi de slutsatser som kan dras genom analysen i föregående kapitel och återknyter dessa till uppsatsens syfte. Kapitlet avslutas med att vi ger förslag till fortsatt forskning.

7.1 Inledning

Syftet med denna uppsats är att förklara Övervakningspanelens legitimitet. Ett redskap till detta syfte ansåg vi effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet vara då effektivitet anses vara ett värdekategorimått för legitimitet.

Då det i dagsläget har uppdragats flera redovisningsskandaler i företagsvärlden finns det utöver den granskning som revisorerna utför ett stort behov av övervakning av bolagens finansiella rapporter. På dessa grunder är det därav av vikt att en legitim övervakningsorganisation införs för att påverka bolagen att upprätta en regelrätt redovisning. Inom EU har det vidtagits åtgärder för att återupprätta intressenternas förtroende för kapitalmarknaden genom att EG-förordningen 1606/2002/EG har införts. Denna förordning fordrar att varje medlemsland etablerar ett system för tillsynen av redovisningen.

7.2 Besvarande av uppsatsens syfte

Vår bedömning är att Övervakningspanelens uttalanden i stor utsträckning kan bidra till att redovisningsskandalerna minskar samt att de kan bidra till ett ökat förtroende för de finansiella rapporterna då Panelen skall granska att bolag noterade på svensk börs eller auktoriserad marknadsplats upprättar enhetliga och regelrätta redovisningar. Den realiteten att de finansiella rapporterna faktiskt genomgår en ytterligare granskning utöver revisorernas granskning stärker vår tro att förtroendet för de finansiella rapporterna faktiskt stärks. Huvudargumentet för detta är att vi genom vår studie kommit fram till att effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet faktiskt måste anses förhållandevis hög då åtta bolag tagit till sig av den erhållna kritiken samt att tre bolag har beaktat kritiken, om än väldigt bristfälligt.

Enligt vår åsikt är Övervakningspanelens legitimitet förhållandevis hög, då majoriteten har åtgärdat den uttalande kritiken. Vi anser dock att Panelen ändå har en del legitimitetsbrister i och med att tre av bolagen endast beaktat den erhållna kritiken. Vi vill här påpeka att vi är medvetna om det rådande tidsperspektivet kan ha en avgörande betydelse vid denna bedömning. Detta då Övervakningspanelen är en förhållandevis nyetablerad organisation och därför bör betraktas som att de befinner sig i en utvecklingsfas där verksamheten och dess arbetsmetoder antagligen inte hunnit bli fullständigt inarbetade och effektiva. Men som kommenterats i analysen tror vi att en tydligare effekt av

Övervakningspanelens arbete antagligen kommer att visas efter det att Panelen varit verksam under en längre period. Vi tror att Övervakningspanelens effektivitet kommer att förstärkas efter att dess verksamhet har gett vissa avtryck i redovisningssammanhang samt då Panelens verksamhet uppnått ett tydligare etablissemang. Denna omständighet tror vi därav med tiden kommer att förstärka Panelens legitimitet.

Då Övervakningspanelen granskar samtliga finansiella rapporter som bolag noterade på svensk börs eller auktoriserad marknadsplats utger anser vi att de icke kritiserade bolagens finansiella rapporters förtroende stärks. Detta då det tyder på att dess redovisning är upprättade i enlighet med gällande regelverk. Det faktum att Övervakningspanelen består av kompetenta och kvalificerade personer bör enligt oss även medföra att förtroende för de finansiella rapporterna stärks ytterligare. Detta kan ha som följd att de kritiserade bolagens rapporter inte uppnår trovärdighet bland dess omgivning vilket försvårar dess relationer till intressenterna. Mot bakgrund av ovananförda kan bolagen i empirin därför ha funnit sig skyldiga att följa Övervakningspanelens uttalande för att återupprätta intressenternas förtroende. Detta kan anses som att det skapas en rätt för Övervakningspanelen att styra och sålunda uppnår Panelen en maktposition.

Det vi dock finner talar emot de finansiella rapporternas ökade förtroende genom Övervakningspanelens granskning samt förklarar de tre bolagens agerande, vilka endast har beaktat uttalandena, är det faktum att bolagens regelöverträdelser fastställs genom röstning inom Panelen. Enligt oss tyder det på att regelverket kan inneha ett visst tolkningsutrymme varför Övervakningspanelens synpunkter inte alltid behöver vara den enda rätta tolkningen. Bolagen Electrolux samt Atlas Copcos agerande finner vi belyser just detta tolkningsutrymme, då de anser att dess finansiella rapporter är i överensstämmelse med regelverket. Detta tolkningsutrymme kan vara en omständighet som kan försvåra Panelens verksamhets effektivitet och då vi anser att effektivitet är ett värdekategorimått för legitimitet kan Övervakningspanelens legitimitet således försvagas.

Det vi anser kan vara en bidragande orsak till att tre bolag endast beaktat Övervakningspanelens uttalande i de finansiella rapporterna är det faktumet att Övervakningspanelen inte är ett helt fristående organ från dess systerorganisation Redovisningsrådet, vilka utger rekommendationer som bolagen skall följa. Det innebär således att Övervakningspanelen granskar sin systerorganisations rekommendationer och Panelen kan därav bli påverkad av Redovisningsrådet vid dess granskning. Men som kommenterades i inledningen bör detta vara av övergående karaktär i och med införandet av IASB:s internationella standarder från och med första januari 2005. Detta införande tror vi kan påverka Övervakningspanelens effektivitet positivt i längden då Panelens uttalanden på de

finansiella rapporterna från 2005 och framåt är grundade på granskade rapporter vilka är upprättade i enlighet med IASB:s internationella standarder. Utifrån denna aspekt är vi av åsikten att Övervakningspanelens legitimitet kommer att förstärkas med tiden.

En annan bidragande orsak till den något försvagade effektiviteten i och med att tre bolag endast beaktat uttalandena, anser vi ligger i att Övervakningspanelens uttalanden inte ges full uppmärksamhet, vi finner att det skulle kunna ges mer plats i media då detta skulle medföra att fler intressenter får ta del av de bristande punkterna. Detta då vi är tröna att fler potentiella investerare kan bortse från ett kritiserat bolag som ett investeringsobjekt vilket skulle medföra att bolagen i ytterligare mån vill undvika kritik. Detta faktum att Övervakningspanelens uttalanden idag endast publiceras på Redovisningsrådets hemsida samt i form av ett pressmeddelande kan enligt oss göra att den maktposition Panelen bör sträva efter inte får full inverkan på de bolag som omfattas av dess granskning, vilket sålunda bidrar till att försvaga Övervakningspanelens legitimitet

Då vi i utförd analys har funnit de tre bolagen, vilka inte tagit till sig av kritiken fullt ut, beaktat uttalandet i dess nästkommande årsredovisning, om än väldigt bristfälligt, belyser att de berörda bolagen ändå ser Övervakningspanelens verksamhet som en organisation som inte kan bortses ifrån. Men likväl bör denna omständighet faktiskt ses som att vissa effektivitetsbrister råder i Övervakningspanelens verksamhet när avvikelserna inte korrigerats i den nästkommande årsredovisningen. Dock är vi tröna att Övervakningspanelens effektivitet kommer att förstärkas över tiden då vi anser Panelen är en relativt ny organisation och att rutinerna i dess verksamhet därför ännu inte hunnit bli fullt effektiva. Detta argument kan även vägas emot resultatet av flera undersökningar där inlärningskurvor har studerats där det har visats sig att just nyetablerade organisationer har lägre effektivitet än äldre organisationer.

Efter genomgång av analys har vi funnit att Övervakningspanelen har nått en bra bit i sin strävan efter legitimitet. Detta grundar vi på att samtliga elva bolag har beaktat Panelens uttalanden i dess nästkommande rapport varav åtta bolag har lyssnat till uttalad kritik fullt ut. Vi anser dock att Övervakningspanelen inte skall nöja sig med dess tämligen höga legitimitet utan bör sträva efter att öka dess effektivitet i dess verksamhet. Vår bedömning är trots vissa rådande effektivitetsbrister i Övervakningspanelens arbete att dess offentliga uttalanden är tillräckliga för att uppnå en positiv effekt på bolagens redovisning och att de därmed är tillräckliga för att uppfylla Panelens syfte. Detta då vi utifrån det empiriska resultatet i utförd studie har funnit att ett offentliggörande av redovisningsavvikelser bör anses som en effektiv sanktion. Sammanfattningsvis finner vi att Övervakningspanelen bör befinna sig relativt högt upp på både

effektivitets- och legitimitetskurvan och därför närma sig ruta A i Lipsets (1966) fyrfältstabell. Vi anser att denna position kommer att förstärkas över tiden då vi är i tron att rutinerna i dess verksamhet ännu inte hunnit bli fullt effektiva.

Vi vill dock här påpeka att vår bedömning kring Övervakningspanelens legitimitet endast bygger på effektiviteten i Panelens uttalanden och sålunda har inga andra legitimitetstilldelande faktorer använts i denna bedömning.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

I vår uppsats har vi försökt att förklara Övervakningspanelens legitimitet genom att studera effektiviteten i Panelens verksamhet. Vi har valt att enbart studera de kritiserade bolagen då dessa genom sitt handlande belyser effektiviteten i Övervakningspanelens verksamhet och därmed förklarar Panelens legitimitet. Detta innebär att vi inte tagit hänsyn till alla angreppssätt av vårt undersökningsområde. Våra förslag till vidare forskning blir i detta fall att försöka hitta andra angreppssätt som skulle kunna utgöra fokus för liknande undersökningar.

Det skulle vara intressant att undersöka om revisorerna ändrat sina arbetsmetoder, till exempel ökad noggrannhet eller mer omfattande granskning av bolagens redovisning, till följd av Övervakningspanelens införande då Panelen faktiskt granskar deras arbete.

Ett annat sätt att undersöka Övervakningspanelens legitimitet skulle kunna vara att studera vad övriga bolag noterade på svensk börs eller auktoriserad marknadsplats anser om Panelen och dess arbete.

Det skulle vidare vara intressant att genomföra samma undersökning om ett par år då det möjligen är fler bolag som blivit kritiserade och därmed kan forskaren studera effektiviteten i Övervakningspanelens uttalanden i fler bolag och komma fram till mer generaliserbara slutsatser.

Beträffande Övervakningspanelens legitimitet skulle det vara av intresse att studera vad Panelens övriga intressenter, till exempel aktieägare, börsanalytiker, banker och så vidare, anser om deras verksamhet.

Referenslista

Abrahamsson, B. & Andersen, J.A. (2000). *Organisation – att beskriva och förstå organisationer* Malmö: Liber Ekonomi Upplaga 3:1

Affärsvärlden (1995). *Special: Revision – Redovisningsrådet ifrågasätts*
1995.11.29 Tillgänglig på URL: <<http://www.ad.se/index.php?serv=nyhetsarkiv>>
Accessdatum: 2005.04.04

Agevall, O. (2001). ”’Historieämnets legitimitet’: några preliminära frågor”.
Humanetten. Nr 9, hösten 2001. ISSN: 1403-2279

Andersson, I, Eberhagen, J., Haraldsson, M., Sundström, G. (2002).
Stockholmsbörsens sanktioner – dess bidrag till efterlevnaden av Redovisningsrådets rekommendationer. Lunds Universitet: Kandidatuppsats VT 2002

Anoto Group AB årsredovisning 2003

Anoto Group AB årsredovisning 2004

Anthony, N.R., & Govindarajan, V (2003). *Management Control Systems*.
Irwin/McGraw-Hill: USA

Aronsson, C (2004.12.27). ”Flera bolag läxas upp för brister i redovisning”.
Dagens industri Tillgänglig på
URL:<<http://www.ad.se/index.php?serv=nyhetsarkiv>> Accessdatum: 2005.04.05

Artsberg, K. (2003). *Redovisningsteori - policy och –praxis*. Malmö: Liber
Ekonomi ISBN: 91-47-04326-1

Assa Abloy årsredovisning 2003

Assa Abloy årsredovisning 2004

Atlas Copco AB årsredovisning 2002

Atlas Copco AB årsredovisning 2003

Atlas Copco AB årsredovisning 2004

Ax, C., Johansson, C. & Kullvén, H. (2005). *Den nya ekonomistyrningen*. Malmö:
Elanders Berlings, ISBN 91-47-07585-6

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-
47-04916-2

Boulding, K. (1978). The Legitimacy of the Business Institution. I Epstein, Edwin
& Votaw, Dow (eds): *Rationality, Legitimacy, Responsibility: Search for New*

Directions in Business and Society. Santa Monica, Cal., Goodyear Publishing Company.

Brio AB årsredovisning 2003

Brio AB årsredovisning 2004

Broberg, C., Gustavsson, I. & Lindbäck, M. (2004). *Livet med Övervakningspanelen – En studie av Panelens relation till den konventionella revisionen och dess effekt på redovisningen i Sverige*. Lund Universitet: Magisteruppsats HT 2004

Christensen, L., Andersson, N., Carlsson, C. & Haglund, L. (2001). *Marknadsundersökning- en handbok*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-01799-5

Dahmström, K. (2000). *Från datainsamling till rapport*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-01458-9

Edlund, A. (2002). *Demokrati och legitimitet i nätverkspolitik – Hur legitimeras politisk maktutövning inom policyfält som kännetecknas av fragmenterade policyprocesser i horisontella och vertikala nätverk?* Paper till NOPSA-kongressen i Aalborg, 15-17 augusti 2002

Electrolux AB årsredovisning 2002

Electrolux AB årsredovisning 2003

Electrolux AB årsredovisning 2004

Epstein, B. J. & Mirza A. A. (2003). *“Wiley IAS 2003: Interpretation and application of International Accounting Standards”* New Jersey: John Wiley & Sons Inc. ISBN: 0-471-22736-6

Ericsson, L.T., & Wiedersheim-Paul, F. (2001). *Att utreda, forska och rapportera*. Karlsham: Lagerblads Tryckeri AB. ISBN: 9147063858

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2003) *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder samt rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 och sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 om redovisning*. Bryssel november 2003

Falkman, P. (2000). ”Redovisningens teoretiska dilemma” *Balans* nr 6-7 juni, 2000 sid. 29-33

FastPartner AB årsredovisning 2002

FastPartner AB årsredovisning 2003

Finansdepartementet SOU 2004:47 *Näringslivets och förtroendet*. Tillgänglig på URL: <<http://regeringen.se/content/1/c6/02/04/45/a6fb2904.pdf>> Accessdatum: 2005-04-05

Forsman, S., Nilsson, S. & Paulsson, F. (2004). *Panelen för övervakning av finansiell rapportering*. Magisteruppsats. Lunds universitet, Företagsekonomiska institutionen.

Föreningen för utvecklande av god redovisningssed. (2003). Pressrelease: *En panel för övervakning an finansiell rapportering bildas*.

Galbraith, J-K. (1997). *Den stora börskraschen*. Falun, AiT Scandbook ISBN: 91-7324-574-7

Gambro AB årsredovisning 2002

Gambro AB årsredovisning 2003

Greve, A. (1997). *Organisationsteori: nya perspektiv*. Stockholm: Universitetsforlaget ISBN: 91-88584-16-X

Grundvall, B., Heurlin S., Magnusson, B., Rundfeldt, R. (2004). *Börsbolagens årsredovisningar*. Nr. 8 i Stockholmsbörsens skriftserie. ISSN: 1652-0149

Grundvall, B., Heurlin S., Rundfeldt, R. (2003). *Börsbolagens årsredovisningar*. Nr. 5 i Stockholmsbörsens skriftserie. ISSN: 1652-0149

Habermas, J. (1975) *Legitimation Crisis*. Boston: Beacon Press. 1st ed. 1973

Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-00211-4

Håkansson, G. (2000). *Att skriva vetenskapliga rapporter*. (2:a uppl.). Lund: Innoventure

Karlsson, A.(1991). *Om strategi och legitimitet. En studie av legitimitetsproblematiken i förbindelse med strategisk förändring i organisationer*.Lund: Lund University Press. ISBN: 91-7966-159-9

Karlöf, B.(2001). *Effektivitet i ledning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44.01696-4

Karoline Machine Tool AB årsredovisning 2003

Karoline Machine Tool AB årsredovisning 2004

Lipset, S.M. (1966). *Den politiska människan, Studier i politikens sociologi*. Stockholm: Bokförlaget Aldus/Bonniers.

Ljungdahl, F. (1999). *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag - praxis, begrepp och orsaker*. Lund: Lund University Press. ISBN: 91-7966-563-2

Lundahl, U. & Skärvad P-H. (1999). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-01003-6

Lundström, U. & Svensson, D. (2003). "Övervakningspanelens första ärende". *Balans*, nr 10 oktober 2003, s 6.

May., T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-01143-1

Meda AB årsredovisning för 2003

Meda AB årsredovisning för 2004

Merriam, S-B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 9144390718

Nilsson, S. (2002). *Redovisningens normer och normbildare*. Lund, Studentlitteratur ISBN: 91-44-02805-9

Nytt från revisorn. (2004.09.06). Var finns den goda redovisningsseden?

Näringslivets börskommittés.(2002) *Regler angående information om ledande befattningshavares förmåner*.

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2003a). *Arbetsordning för Panelen för övervakning av finansiell rapportering*. Fastställd vid styrelsemöte 2003.03-04.

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2003b). *Pressrelease: En Panel för övervakning av finansiell rapportering bildas*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2003d). Beslut 2003:2 (Telelogic AB) *Om användande i resultaträkningen av resultatbegreppet Resultat före omstruktureringkostnader*.

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004a). *Rapport för 2003/2004*.

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004b). Beslut 2004:8 (Electrolux) *Om avskrivning av goodwill m.m.*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004c). Beslut 2004:7 (Atlas Copco) *Om avskrivning av goodwill*.

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004d). *Rapport för 2003/2004*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004e). Beslut 2004:13 (Assa Abloy) *Redovisning exklusive jämförelsestörande poster, redovisning av segment och av underskottsavdrag*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004f). Beslut 2004:12 (Meda) *Upplysningar om övergången till IFRS, om finansiella instrument och om ersättningar till ledande befattningshavare*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004g). Beslut 2004:11 (Brio) *Upplysningar om finansiella instrument*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004h). Beslut 2004:10 (Anoto Group) *Upplysningar om segment, finansiella instrument m.m.*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004i). Beslut 2004:9 (Ratos) *Om redovisning av segment*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004j). Beslut 2004:1 (Atlas Copco) *Om avskrivning av goodwill*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004k). Beslut 2004:2 (Electrolux AB) *Om avskrivning av goodwill*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004m). Beslut 2004:4 (FastPartner AB) *Redovisning av innehav i intresseföretag.*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004n). Beslut 2004:6 (Karolin Machine Tool AB) *Upplysning om segment, finansiella instrument m.m..*

Panelen för övervakning av finansiell rapportering. (2004o). Beslut 2004:5 (Gambro AB) *Om redovisning av orealiserad förlust hänförlig till personaloptionsprogram som ansvarsförbindelse.*

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-02288-3

Ratos årsredovisning 2002

Ratos årsredovisning 2003

Redovisningsrådets rekommendation 1:00, *Koncernredovisning*

Redovisningsrådets rekommendation 4, *Redovisning av extraordinära intäkter och kostnader samt upplysningar för jämförelseändamål.*

Redovisningsrådets rekommendation 5, *Redovisning av byte av redovisningsprincip*

Redovisningsrådets rekommendation 9, *Inkomstskatter*

Redovisningsrådets rekommendation 13, *Intresseföretag*.

Redovisningsrådets rekommendation 16, *Avsättningar, ansvarförbindelser och eventualtillgångar*.

Redovisningsrådets rekommendation 18, *Resultat per aktie*

Redovisningsrådets rekommendation 22, *Utformning av finansiella rapporter*.

Redovisningsrådets rekommendation 25, *Rapportering för segment – rörelsegrenar och geografiska områden*.

Redovisningsrådets rekommendation 27, *Finansiella instrument: Uppllysning och klassificering*

Rotschild, J. (2001) *Political Legitimacy in Contemporary Europe*. I Denitch, B. (ed): *Legitimation of Regimes*. London: Sage Publications Ltd.

Rundfelt, R. (2000) *Tendenser i börsbolagens årsredovisningar 1999*. ISSN: 1100-7591

Rundfelt, R. (2001). *Tendenser i börsbolagens årsredovisningar 2000*. ISSN: 1100-7591

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2003). *Research methods for business students*. Essex: Pearson Education Ltd ISBN: 0273658042

Schmitter, P. C. (2001). *What is there to legitimize in the European Union...and how might this be accomplished?* This paper is a part of contributions to the Jean Monnet Working Paper No.6/01. ISSN 1087-2221

Smith, D. (2000). *Redovisningens språk*. Lund: Studenlitteratur ISBN: 91-44-01384-1

Sveriges Riksdag (1997). *Promemoria: Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket – Legitimitet och effektivitet i revisionen*.

Telelogic AB årsredovisning 2002

Telelogic AB årsredovisning 2003

Tidström, G. (1989). ”Viktiga utmaningar väntar revisorerna”. *Balans*, nr. 1, januari 1989, sid. 8-11

Weber, M. (1983). *Ekonomi och Samhälle*. (Översättning Lundqvist A. sid 13-235 & Retzlaff, J. & Lundqvist, A. sid. 235-399) Lund: Grahns Boktryckeri AB. ISBN: 91-7006 026 6

Årsredovisninglagen (1995:1554)

Öhman, J-E. (2004). "Han med nålsögat". *Balans*, nr 9 februari 2004, s 17.

Østerberg, D & Engelstad, F. (1984). *Samhällsformationen*. Göteborg:
Bokförlaget Korpen. ISBN: 91 7374 058 6

Östman, L. (1997). "Normgivarna och makten" I Edenhammar, Hans och
Ingemund Hägg (red) *Makten över redovisningen*. Stockholm: SNS.